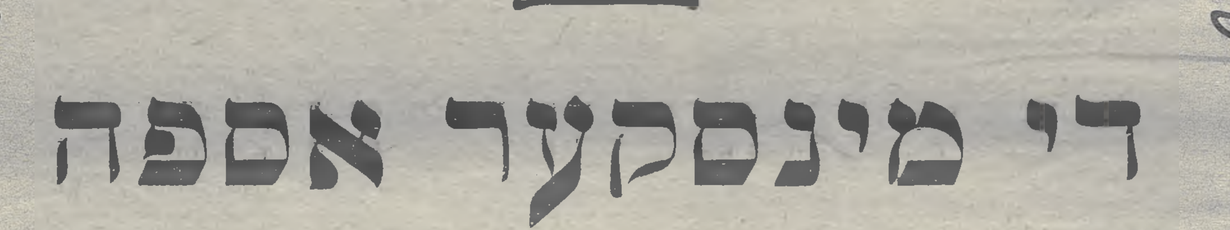
דער יוד

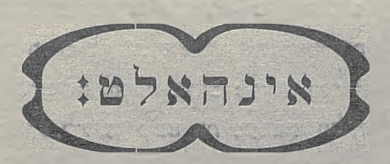
DER JUDE

צייטשריפט פיר אלע יודישע אינטערעסען

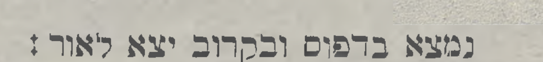
ערשיינט יעדע וואך ◆◆◆ ◆◆◆ פערלאג: חברת „אחיאסף".

קראקוי, תשרי תרס"ג. ••••••• פיערטער יאהרגאנג. ••••••• Krakau, 1 October 1902.

איז ענגלאנד איז צו אבאנירען דעם „יוד" און „די יודישע פאמיליע" אויך אלע אויסגאבען „אחיאסף"
R. Mazin & Co. London 59 Old Montague str. 59 :בּיי

נמצא בדפוס ובקרוב יצא לאור:

אחיאסף

מאסף ספרותי עם תמונות וציורים

ונלוה אליו לוח השנה, כרוניקה, ביבליוגרפיא וידיעות שמושיות

לשנת תרס"ג

ערוך ע"י ר. בריינין.

בשנה זו נמלאו עשר שנים למיום הוסד „אחיאסף", על כן הוציאה החברה לשנת תרס"ג לוח־יובל לזכרון.

לוח־היובל גדול הוא בכמותי (של א בערך לעומת תשעה הלוחות הראשונים), עשיר ומצוין באיכותו. ואלה המה הסופרים שהשתתפו בלוח היובל במבחר פרי רוחם: אחד העם, ש"י אברמוביץ (מנדלי מו"ס), גיאורג בראנדעס, בן־אבי, ח. נ. ביאליק, ר. בריינין, דר. ש. ברנפלד, ג. באדער, ש. ג. ברנשטיין, ר. א. ברוידעס, י. ל. ברוכוביץ, ש"ל גארדאן, א. גליקסמאן, א. מ. גנצר, דר. ח. ד. הודוויץ, פ. האל־פערן, מ. מ. הורוויץ, משה וואולף, ד. י. זילבערבוש, דר. י. טהאן, ז. י. יפה, יל"ל, ל. יעקובוביטש, ז. יעבץ, מרדכי בן הלל הכהן, א. לודווי פאל, י. ב. לזבניק, י. ליאן, מ. ליליענבלום, דר. שמריהו לעווין, פרופ' לודוויג שטיין, פ. ליפשיץ, פרופ' מ. מאנדעלשטאם, ל. מאצקין, דר. מ. נארדוי, דר. ד. ניימארק, דר. א. נאסיג, נ. סאקאלאוו, נ. סלושץ, י. פיכמאן, נ. פינס, י. ל. פרץ, הלל צייטלין, דר. ג. קארפעלעס, דר. י. קלוזנר, מ. קליינמאן, דר. י. רנצר, י. ראדלער, י. ח. רבניצקי, א. רייזען, יעקב ראבינוביץ, א. ז. ראבינוביץ, א. שולמאן, י. שטיינבערג ועוד אחרים.

לוח־היובל עשיר בחלק הספרות היפה, במאמרים לשאלות הזמן, בתולדות וציורים ספרותים. כל החלקים האלה מעובדים ומבוררים בבחינת השפה והסגנון ובבחינת התוכן. הסופרים הכותבים לועזית ששלחו את מאמריהם להלוה נכתבו לשמו ולא הדפיסום בשפה שבה כתבום. — גם חלק הציורים והתמונות מצטיין בערכו: הציר הגדול יוסף איזראעלס הקדיש ללוח פרי חרטו ואמנותו הגאונית, והציר הנודע ליליען קשט את מעטפת הלוח בציורו. מלבד הציורים והתמונות שבאו בפנים הספר כנהוג מדי שנה בשנה.

הלוח נדפס בשנה זו על ניר מובחר וביופי והדר.

מחירו 1 רובל 50 קאפ', ועם פארטא 1 רובל 85 ק', מכורך הדר 1,90 רוב', ועם פארטא 2,25 רובל.

כצאת הלוח לאור בעוד זמן קצר יעלה מחירו לשני רובעל לבד פארטא.

הננו מעוררים את קוני הלוח התמידים, את המו"ס והסוכנים לשלוח אלינו פקודותיהם במוקדם האפשרי למען לא יאחרו מן המועד.

Издательство „Ахiасафъ", Варшава.

VERLAG „ACHIASAF" WARSCHAU.

IV. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 40

דער יוד

ציישריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברת „אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יעהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען
האלביאָהריג —.6 „
פירטעליאָהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —15 „
אמעריקא, ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנציינגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פּפעניג, 10 קאפּ.

די אדרעסע פיר עסטר.-אונגארן און אנדערע לענדער:
Administration Der Jude,
Krakau, Gertrudy 16.

דער פּרייז פיר רוסלאנד:
גאנץ יאָהרליך —.5 רובל.
האלב יאָהרליך —.3 „
פיערטעל יאָהרליך 1.50 „

מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאָנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „

איינצעלנע נומערן 15 קאָפּ.— 30 העללער.

ענדערן די אדרעס קאָסט 20 קאָפּ

די אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство
„Ахіасафъ", Варшава.

קראָקוי, תשרי תרס"ג. נומר 40 Krakau, 1 October 1902.

זיינע לעזער און מיטארבייטער ווינשט א כתיבה טובה

„דער יוד".

די רעזולטאטען פון דער מינסקער אסיפה.

פֿאָהרענדיג פֿון מינסק, האָט מען מיר אין וועג שוין אומעטום נעפֿרעגט: וואָס האָט אויפֿגעטהון די מינסקער אסיפה? וואָס פֿאַר א ישועות ברייננט זי פֿאַר יודען? איך מוז מודה זיין, אז ביי דער־לעצטער פֿראגע בין איך שטעהן געבליבען, ניט וויסענדיג וואָס צו זאָגען. דערהויפּט האָט מיר געחדושט, ווען אזא פֿראגע ווענען ישועות האָבען געשטעלט אויך נעבילדעטע מענשען און אפּט חברים פֿון ציוניסטישע פֿעראיינען. איך האָב מיך געחדושט און געשראָקען, ווייל דאָס ווייזט אונז, ווי ווייניג מען פֿערשטעהט נאָך די ציוניסטישע אַר־בייט און דעם ווערטה פֿון אסיפות.

דער ווערטה פֿון גרויסע ציוניסטישע אסיפות און אפילו פֿון קאָנגרעסען ליגט אין דעם, וואָס מען קומט זיך צוזאמען, מען איז זיך מישב איבער פֿערשידענע זייטען פֿון דער ארבייט, מען מאַכט זיך קלאָר פֿון איהר שטאַנד, ווי זי האַלט איצט, און מען בעקלערט דעם וועג פֿון דער ווייטערדיגער אַרבייט. ניט יעדער ציוניסטישער צוזאמענפֿאהר קען שאפֿען בייאָק, נאַציאָנאַלפֿאָנדען אָדער גאר, ווי אַנדערע מיינען, איבערקעהרען וועלטען.

אַזוי קוקענדיג אויף די מינסקער אסיפה, וועלען מיר מוזען איהר אבטהיילען אַ וויכטיגען ארט. די גרויסע צאהל דעלעגאַטען, וועלכע איז נעווען אויף דעם מינסקער צוזאַמענפֿאהר, און די פֿיעל געסט, וועלכע זענען געקומען קיין מינסק פֿון די ווייטעסטע מקומות, בעווייזען, ווי שטאַרק דער ציוניזם איז געוואָרען אין רוסלאַנד, ווי ער האָט ארומגענומען אַלע שטעדט, וואו עס געפֿינט זיך נור א יודישע קהלה, ווי ער האָט צוגעצויגען צו זיך אַלע יודישע קלאַסען. די מינסקער אסיפה האָט אַלעמען קלאָר נעוויזען, אַז דער ציוניזם איז די שטאַרק־סטע קראַפֿט אין יודישען פֿאָלק, אַז דער ציוניזם ציהט צו צו זיך אַלץ, וואו עס געפֿינט זיך נור א שטיק יודישעס לעבען. אויף דער מינסקער אסיפה האָט מען געקאָנט זעהן די אַלטע טהוערס פֿון די חובבי ציון, די עסקנים פֿון דער בילדונגס־חברה, די יודישע ליטעראַ־טען און סך'ן רבנים. אנ'ערך פֿון 200 מענשען זענען געוועזן אויף דער אסיפה מיט אוניווערזיטעטס־בילדונג, אַנ'ערך פֿון 40 רבנים זענען געזעסען צווישען די דעלעגאַטען. אייראָפּעאישע בילדונג און יודישע תורה זענען נאָך קיין מאָל ניט געווען אַזוי שטאַרק פֿעראייניגט צו־זאַמען, ווי איצט אויף דער מינסקער אסיפה.

אזאַ בילד פֿון דער אסיפה האָט אויף אַלעמען געמאַכט אַ שטאַרקען רושם. די ניט ציוניסטען פֿון מינסק און די אַרומיגע שטעדט האָבען זיך געפֿיהלט עפּיס בעשעמט. דאָ נעבען זיי איז אַ שטאַרקעס לעבען, און זיי זענען ווייט פֿון איהם. דאָ נעבען זיי איז אויסגעוואַקסען אַ נייע קראַפֿט, און זיי האָבען זי ביז איצט ניט געפֿיהלט. אַצונד זעהען זיי אַז אַלץ וואָס איז יונג, אַלץ וואָס איז פֿריש און אַלץ, וואָס לעבט און האָפֿט, איז אין ציוניסטישען לאַגער. און זיי, די כלומר'שט קלוגע און פּראַקטישע, זענען געבליבען אויסגעלאַכט פֿון לעבען מיט זייערע אויסגעוועבטע חכמות אָדער מיט די קליינינקע ענינים ליך פֿון זייערע קהלות.

די מינסקער אסיפה האָט זיך ניט געשטעלט דעם צוועק צו אַגיטירען, נאָר דורך איהר צוזאַמענקומען אַליין און דורך איהר אַר־בייט האָט זי אין פֿיעלען אויפֿגעוועקט דאָס יודישע נאַציאָנאַל־געפֿיהל, די ליעבע צום פֿאָלק און דעם חשק פֿאַר איהם צו אַרבייטען. נאָך דער מינסקער אסיפה וועט דער ציוניזם נאָך גרעסער ווערען דורך די געשטאַרקטע קראַפֿט פֿון די פֿריהערדיגע טהוערס און די פֿיעל צו־געקומענע נייע פֿריינד.

נאָר ניט אין דעם אַליין בעשטעהט דער ווערטה פֿון דער מינסקער אסיפה. וויכטיגער איז איהר ווערטה בנוגע צו די אַרבייטען, וואָס זי האָט אויפֿגעטהון.

איינע פֿון די שווערסטע פֿראַגען, וועלכע איז תמיד געווען אין ציוניזם, איז געווען די קולטורפֿראָגע. אויף יעדען קאָנגרעס און אויף אַלע ציוניסטישע צוזאַמענפֿאָהרען פֿלעגט זיך פֿון דאָס ניי אָנהויבען די מלחמה פֿאַר און געגען קולטור. איצט אָבער איז צום ערשטען מאָל

נעפונען געווארען דער ריכטיגער וועג, וועלכער זאל קענען צופרידען שטעלען די צוויי צדדים, וואס געפינען זיך ביי אונז בנוגע צו בילדונג און ערציהונג. אלע ציוניסטען דארפען ארבייטען פאר די נאציאנאלע ערציהונג פון די קינדער און פון פאלק. אזוי אבער ווי יעדער פון די צוויי צדדים — די פרומע און די געבילדעטע — האבען איבער דעם פערשידענע דעות, וועט דערפאר יעדער צד האבען איין איינענע קאמיסיאן פאר קולטור און יעדער צד וועט אין דעם ארבייטען גאנץ זעלבסטשטענדיג, לויט זיינע דעות נאך. די אלגעמיינע ציוניסטישע ארגאניזאציע איז אונזער רעגירונג. זי דארף שטעהן העכער פוןביידע צדדים און דארף אכטונג געבען, אז ביידע קאמיסיעס זאלען פיהרען זייער ארבייט אין דעם נאציאנאלען גייסט. אזוי איז עס אויך אין ענגלאנד, וואו די רעגירונג שטיצט צוגלייך די שולען, וואס זענען געגרינדעט געווארען פון די רעליגיעזע, און די שולען, וואס עס עפענען די פרייע.

אזא בעשלוס וועט איצט מאכען א סוף פון די שטענדיגע מחלוקת׳ן. אלע וועלען מוזען קומען צו דעם געדאנק, אז די קולטור איז א וויכטיגער טהייל פון דער ציוניסטישער ארבייט, און יעדער וועט אויך מוזען מודה זיין, אז דער בעשלוס אין מינסק איז דער איינציגער מעגליכער און דער איינציגער ריכטיגער. דאס איז ניט קיין פשרה, וואו איין טהייל זאגט זיך אב פון זיינע דעות צוליעב דעם אנדער טהייל. אדרבה, ביידע טהיילען בלייבען גלייך. יעדער טהייל טהוט, וואס ער האלט פאר ריכטיג. אזא בעשלוס האט אויך פערלאנגט דער יושר.

ניט אומזיסט איז דער דאזיגער בעשלוס אנגענומען געווארען מיט גרויס התלהבות פון דער אסיפה. איצט וועלען אויפהערען די רייד וועגען קולטור. איצט וועט זיך שוין אנהויבען ענדליך די ארבייט פאר קולטור.

רעדענדיג פון קולטור, מוז מען אויך אנווייזען, ווי קלאר און שארף די אסיפה האט אויסגעדריקט די ליעבע צו דער העברעאישער שפראך. עס איז דאן געווען א שטורמישע התלהבות, וואס האט בעהערשט די גאנצע אסיפה, ווען עס איז קלאר און שארף ארויסגעזאגט געווארען, אז אונזער נאציאנאל־שפראך איז נור העברעאיש. אזא התלהבות, וואס האט זיך ארויסגעגאסען פון הארצען, וועט געוויס ניט פערגעהן אומזיסט. אזא התלהבות וועט געוויס פיהרען צו דער פראקטישער דורכפיהרונג פון פערשידענע ארבייטען, דורך וועלכע עס זאל קענען געהויבען ווערען די העברעאישע שפראך און די יודישע ליטעראטור.

אין דער מינסקער אסיפה האבען די ציוניסטען צום ערשטען מאל אוועקגעזעצט ארץ ישראל אויף דעם בכבודיגען פלאץ, וועלכען זי פערדינט. עס איז איצט איין מאל פאר אלע מאל אויך געמאכט געווארען א סוף פון די רייבונגען צווישען די פריהערדיגע חובבי ציון און די איצטיגע ציוניסטען. די אסיפה האט געפונען פאר נויטהיג צו שטיצען די קאלאניזאציאנסארבייט פון דעם אדעסער קאמיטעט. עס איז אויך געפונען געווארען א וועג, ווי שטארקער צו פעראייניגען די ארבייט פון די ציוניסטען מיט דער ארבייט פון דער אדעסער חברה. די אדעסער חברה וועט דורכדעם איצט רייכער ווערען אין מיטלען און וועט דעריבער קענען דערגרייכען אין איהר ארבייט גרעסערע רעזולטאטען.

אין פערבינדונג מיט דעם שטעהט אויך דער בעשלוס, אז דער נאציאנאל־פאנד זאל שוין איצט אנהויבען צו קויפען ערד אין ארץ ישראל און זאל ניט ווארטען, ביז וואנען ער וועט אנקלויבען גרויסע קאפיטאלען.

אויך ביי די איבריגע פראגען, ביי וועלכע די אסיפה האט ניט אנגענומען קיין פעסטע החלטות, איז די ארבייט ניט אוועק אומזיסט.

פעלעטאן.

א דארף־צדיק.

(א פאלקס־לעגענדע.)

אין א טויה־בעדעקטען ים פון גרינעם גראז ליגט ער בעהאלטען, און פאשעט זיינע שעפעליך, וואס דער פאטער האט זיי איהם איבערגעגעבען.

מען רופט איהם „יאשעק“. ווי ער הייסט אין „יודישען“ ווייס ער אליין אויך נישט, מען האט איהם קיין מאל נאך צו קיין „עליה“ נישט אויפגערופען.

אלע ווייסען, אז ער איז א פויער, א גראבער יונג. דער פאטער זיינער, יצחק מילכינער, איז זיך אין גאנצען פון איהם מיאש; ער וועט נאך איהם אפילו קיין קדיש נישט קענען זאגען. און נור יוצא צו זיין האט ער איהם אראבגעבראכט א מלמד פון שטאדט.

דער מלמד ארבייט מיט איהם מיט אלע כחות. הונדערט מאל, הונדערט מאל זאגט ער איבער יעדעס ווארט, און ער, אזוי ווי נישט איהם וואלט מען געמיינט, קמץ־אלף זאל דיר זיין „גוט וואך!“

— געה האב צו טהון מיט א אייזעל־קאפ, זאגט דער מלמד און שאקעלט מיט׳ן קאפ. און די מוטער קוקט אויף איהר זוהן, און קרעכצט.

מען הייסט איהם אפילו נישט קיין בדור נעהמען. דאווענען? ער „יאשעק“ וועט דאווענען? וואו קומט ער צו גאט? א הרפה פאר זיין ליעבען נאמען, ער זאל קריאת־שמע זאגען!

און דאך פערשטעהט יאשעק גאט לויט זיין פערשטאנד און פיהלט איהם אין זיין הארץ.

און ער זעהט גאט אומעטום, אומעטום וואו ער טהוט א קוק מיט זיינע אויגען, ער זעהט איהם דארט, וואו דאס וואסעריל ניסט זיך אין דער שטיל און דערצעהלט סודי־סודות דעם שטילען רוהיגען בעגראזטען ברעג. און פון דארט ווייט קומט דער וואלקען, און ציהט זיך איבערן הימעל מיט א טרויעריגען וואלקען, דעמאלט שפירט ער עפים, וויל ער עפים, בענקט ער נאך עפים...

ווען עס געהט א גרויסער וואלקען, עס שלאגט א דונער, עס בליצט... צי א רעגען ניסט... אדער א שווערער געפיל הילט איין דאס דארף, אדער אמאל, ווען מען האט דעם אלטען מאטשעק אפגענומען פון אונטער דער שנייד־מאשין און פון אונטערגעהאקטען פיס האט בלוט גערינען... שטעלט זיך איהם... דעמאלט, דערשפירט ער גאט! און נישט אין הימעל וואהנט גאט, און נישט אויפהעבען דעם קאפ צום הימעל דארף מען, מען זאל איהם זעהן; ניין, איהם דאכט זיך, אז גאט וואהנט ערגיץ ווייט, ווייט, אין א גרויסער שטאדט, דארט, וואו דער שררה פון דארף וואהנט, און וואו אלע גרויסע שררות און גרויסע לייט וואהנען. און די אלע גרויסע שררות, און גרויסע לייט זענען נישט מעהר, ווי גאט׳ס „פאראבקעס“ אזוי ווי סטאך און וואויטעק זענען פאראבקעס ביים „פריץ“ פון דארף.

אבער ער, ווי קומט ער צו גאט? אפילו נישט צו זיין זיינם א פאסטעך! א פאסטעך ביי גאט, טראכט ער ביי זיך, מוז אויך זיין א גרויסער „פאן“, א פריץ א גרויסער! און ווער ווייסט צי דער פריץ פון זייער דארף

די דעלעגאַטען האָבען זיך בעקאַנט מיט נייע געדאַנקען, זיי האָבען אויסגעהערט איבער יעדער זאַך פֿערשידענע דעות און צו דעם צווייטען צוזאַמענפֿאָהר וועלען זיי שוין קומען בעסער צוגעגרייט און מעהר בעקאַנט מיט די אַלע פֿראַגען, וועלכע זענען נאָך דערווייל געבליבען ניט פֿערענטפֿערט. דערהויפּט האָבען איצט די דעלעגאַטען מיטגעבראַכט מיט זיך פֿאַר זייערע חברים פֿיעל מאַטעריאַל וועגען אָרגאַניזאַציע און ווירטשאַפֿליכע אַרבייט. די יסודות פֿון דער אָרגאַניזאַציע וועלען איצט קענען בעקלערט ווערען אין אַלע חברות, וועלכע וועלען זיך איצט דאַרפֿען קלאָר מאַכען, וואָס פֿאַר אַ אָרגאַניזאַציע עס וועט זיין בעסער פֿאַר אונזער אַרבייט.

דערמיט האָבען מיר אייגענטליך אויסגערעכענט אַלע וויכטיגע אויפֿטהועכטסען פֿון דעם צוזאַמענפֿאָהר. מיר ווילען נור דערלעגען איינינע ווערטער איבער אַנדערע זייטען פֿון דער אסיפֿה.

נעאַרבעט האָט מען אין מינסק אַ גאַנצע וואָך. מען איז אויף געווען גאַנצע נעכט. ביי טאָג האָט מען נעאַרבעט מיט גאַנץ קליינע הפסקות, און דאָך איז נאָך די צייט צו קורץ געווען, און איינינע וויכטיגע פֿראַגען האָבען נעמוזט בלייבען אָהן אַ ענטפֿער. דאָס איז געקומען ערשטענס, דערפֿון וואָס די ציוניסטישע אַרבייט ווערט וואָס ווייטער אַלץ פֿולער און עס ווערט אַלץ שווערער אויף גיך אין אַ פּאָר טאָג אַלצדינג אָבצופטרי׳ן. עס איז אָבער געווען נאָך אַ סבה, וואָס האָט געשטערט די אַרבייט. עס זענען געווען צו פֿיעל דעלעגאַטען. 500 דעלעגאַטען איז צו פֿיעל פֿאַר אונז. און עס איז צו שווער צו פֿיהרען ויכוחים אין אַזאַ גרויסע פֿערזאַמלונג. ווען די צאָהל דעלעגאַטען וואָלט געווען ווענינער, וואָלט מען זיך גיכער געקאָנט צוזאַמענרעדען. ווען זיי וואָלטען געווען ווענינער, וואָלטען אויך געווען בעסערע דעלעגאַטען, ד. ה. אַזוינע, וואָס זענען בעסער בעקאַנט מיט די פֿראַגען, און מען וואָלט ניט גערדאַרפֿט פֿערלירען אַ סך צייט אויף צו ערקלערען איטליכע זאַך. עס זענען נעווען פֿיעל דעלעגאַטען און אינטעלינענטע דעלעגאַטען, וואָס האָבען זיך לאַנג נאָך ניט געקאָנט קלאָר מאַכען דעם חלוק צווישען דער אָרגאַניזאַציע אויף דעם יסוד פֿון שקל־צאָהלער און דער אָרגאַניזאַציע אויף דעם יסוד פֿון חברות. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט איצט אַזוי פֿיעל אינסטיטוציאָנען און פֿערבינדונגען, אַז עס איז דאָ ביי אונז אַ גאַנצער קאָדעקס מיט תקנות, און עס געפֿינען זיך אַ סך ציוניסטען, וואָס זענען מיט אונזער קאָדעקס ניט בעקאַנט, און דאָס האָט געשטערט זעהר פֿיעל אויף די אסיפֿות.

דער זאַל פֿון דער אסיפֿה איז געווען דער גרעסטער אין מינסק, אָבער ער איז צו ענג געווען פֿאַר די דעלעגאַטען און געסט. אויף אונזערע אסיפֿות, ווען מען האָט נאָר אַביסיל פֿרייער געלאָזען געסט, זענען געווען אַנ׳ערך פֿון טויזענד מענשען. מען איז דאָן געווען אין זאַל צוזאַמענגעפרעסט און צוזאַמענגעשטיקט. דאָס האָט די דעלעגאַטען געמאַכט צו אויפֿגערעגט און גערייצט. דעריבער איז זעהר שווער געווען אויפֿצוהאַלטען די אָרדנונג אין זאַל, און דער פּרעזידענט מיט זיינע מיטהעלפֿער האָבען תמיד גערדאַרפֿט שרייען און קלאַפּען מיט׳ן פּרעזידענטען־האַמער.

די אויפֿרעגונג און אונאָרדנונג פֿלעגען אָפֿט דערגרייכען אַזאַ הויכע מדרגה, אַז ניט איין מאָל האָט ה. ראָזענבלום געקאָנט איינשטילען די פֿערזאַמלונג, נור דערמאַנענדיג, אַז מען איז אין מינסק און אַז די אסיפֿה איז אין געפֿאַהר...

מען מוז אָבער אויך זאָגען, אַז דער אסיפֿה האָט געפֿעהלט די פֿעסטע האַנד פֿון דר. הערצלען, וועלכער וויים צו האַלטען אַלעמען אין געוויסע גרענעצען פֿון אָרדנונג, און וועלכער קען איינשטילען און בערוהיגען, ווען מען דאַרף. אויף דער אסיפֿה איז ניט געווען קיין איינציגער מענש, פֿאַר וועלכען אַלע זאָלען זיך בויגען מיט דרך־ארץ. אַלע האָבען זיך געהאַלטען גלייך און אַלע זענען אויך געווען גלייך. איז איינער אָדער דער אַנדערער געווען העכער, האָט ער זיך ניט גע־

איז חאַטש אַ קאַטשער ביי גאָט׳ס פערד? וועט מען איהם, יאַשעקען, צולאָזען?

נאָר טהיילמאָל ווען דער הימעל איז ריין און העל, און רוהט פֿער׳חלום׳ט, אין אַ בלויען פֿליסענדיגען שלייער, און די גרעזער וואַקסען זיך אונטען במנוחה, און איינגעוואָרצעלט איז דאָס גרעזיל אין דער ערד, און קוקט זיך שטיל אין הימעל אַריין, און דאָרט קעגען איבער, שטעהט דער אַלטער וואַלד — דער גרינער זיידע פֿון דאָרף. און דאָרט ווייטער ציהט זיך צווישען די גראָזען דער וועג, אַ פֿיהר פֿאָהרט, און אַ יוד געהט ערגיץ ווייט, ווייט... און פֿון אויבען דער הימעל ציהט זיך אויך ערגיץ ווייט אַוועק און נעהט וואָס אַמאָל נידריגער, נידריגער, ביז ער לאָזט זיך אין גאַנצען אַראָב אויף דו׳ערד... און ער יאַשעק זיצט זיך אויף דער שוועל פֿון דער „סטאָדאָלע" און קוקט... דענסמאָל דאַכט זיך איהם, האָט זיך נאָט אַביסיל אַרויסגעחאַפּט פֿון די „שררות" פֿון די פּריצים און איז זיך דאָ אַליין אַהער געקומען אין פֿעלד אַריין, אויסגעצויגען זיך און ליגט זיך אַזוי און וואַרט...

און יאַשעק וויל אַ דאַנק און אַ ליב אָבגעבען גאָט פֿאַר דעם אַלעם, אַט, וואָס איז אַרום און אַרום.

און טהיילמאָל וויל זיך איהם געהן און געהן אַזוי לאַנג, ביז ער וועט אָנקומען דאָרט צו דער גרויסער שטאָדט, וואו גאָט וואָהנט, וואו זיין פּאַלאַץ שטעהט!

— וועל איך צוגעהן און אַ קוש טהון גאָט אין האַנד אַריין! — טראַכט ער זיך.

נאָר באַלד זיפֿצט ער אָב:

— מען וועט מיך דען צולאָזען?

ער קען צוקומען, טראַכט ער, צו גאָט׳ס פּאַלאַץ. נאָר דאָרט שטעהען „שווייצער", אַזוינע הויכע מיט בלאַהע סטעגנים, געלע איבערגעלענטע שטיוועל און רויטע פֿרעק, אַזוינע ווי ער האָט געזעהען ביי די פּריצים, וואָס זענען געקומען צו זיין פּריץ אויפֿ׳ן דאָרף אויף אַ באַל — און זיי וועלען איהם אַוועקיאָגען...

און באַלד דאַכט זיך איהם, אַז מען דאַרף נישט געהען, אַז גאָט איז אויפֿ׳ן פֿרייעם פֿעלד, אַז די שווייצער היטען אַ לערען פּאַלאַץ, אָהן גאָט!

„אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן" לערנט איהם דער רבי פֿון סדור... און דער אל־מלך־נאמן, דאַכט זיך איהם, איז עפּים אַ מין שפּרוך, וואָס, אַז מען זאָגט איהם, דאַרפֿען די שווייצער אַריינלאָזען אין גאָט׳ס פּאַלאַץ...

אָבער צו גאָט האָט ער איין אַנדער מין געבעט, אַ געבעט אָהן ווערטער, אַ געבעט וואָס וואַקסט ביי׳ן איהם אין האַרץ און דערפֿילט דאָס האַרץ און איבערפֿילט עס און רייסט זיך אַרויס מיט אַ פֿייף!

ער וויל בעטען, לעגט ער צוויי פֿינגער אין מויל אַריין, שטעלט אויף די ליפּען, גיט אַ בלאָז. און זיין תפלה הילעכט אין גאַנצען וואַלד!

און גאָט פֿערשטעהט איהם, פֿערשטעהט זעהר גוט זיין געבעט!

און ער פֿייפֿט נור דעמאָלט, ווען עס ווילט זיך פֿייפֿען צו גאָט, ווען ער פֿיהלט, אַז מען ברויך פֿייפֿען...

קאנט אַרויסהויבען. עפּיס א פערבאָרגענע קראַפט האט אַלעמען געהאַלטען, ווי אין צוואַנגען, און די אסיפה האט זיך קיין מאָל ניט געקענט אויפהויבען העכער פון דער פּראַקזיס און א פליה טהון. אין דער שענער וועלט פון דמיונות און ווייטע האָפנונגען. די גאַנצע צייט האט זיך געפיהלט דער גרויסער הלוק פון דער מינסקער אסיפה און פון א קאָנגרעס. עס האט געפעהלט אין מינסק די הויכקייט און די שענקייט, וועלכע טראָגט אַריין אין די אסיפות געוועהנליך דר. הערצל. און אין מינסק איז ניט געוועזן קיין קאָנגרעס. אין מינסק איז ניר געוועזן א גרויסע אסיפה, א גוטע אסיפה.

דער איינציגער מענש, וואָס האט עפּיס מעהר לעבען אַריינגעטראָגען, איז געוועזן אחד־העם. נור איהם האָבען מיר צו פערדאַנקען, וואָס די קולטור־פראַגע איז דא טיעפער בעהאַנדעלט געוואָרען ווי אומעטום. נור איהם האָבען מיר צו פערדאַנקען, וואָס איז אָנגענומען געוואָרען דער גליקליכער בעשלוס, מיט וועלכען די מינסקער אסיפה קען זיך בענטשען.

ער איז געוועזן דער איינציגער מענש, וואָס האט אַריינגעטראָגען מעהר לעבען אין די מינסקער אסיפה. צוליעב איהם איז אויך ענטשטאַנען דער הייסער מאָמענט, וואָס די אסיפה האט איבערגעריסען מיט לאַרים זיין רעדע. און אַזא מאָמענט האט געמוזט איינטרעטען, ווייל עס האָבען זיך צוזאַמענגעשטויסען פון איין זייט איין שטאַרקער און בעשטימטער פערלאַנג פון אחד־העם'ן מיט נאָך א פיעל שטאַרקערען און ניט וועניגער קלאָרען און בעשטימטען פערלאַנג פון דער אסיפה. די ליעבהאָבער פון אָרדנונג וועלען אַזא מאָמענט נור אָבשאַצען פון זיין שלעכטער זייט. מיר מיינען אָבער, אַז אַזא מאָמענט האט א גרויסען מאָראַלישען ווערטה. אין אַזא מאָמענט דריקט זיך שטאַרקער אויס דער מענש, ער פיהלט און לעבט דאַן שטאַרקער און טיעפער. אויף יעדען קאָנגרעס זענען אָפט הייסע שטורמישע מאָמענטען, ווייל אָפט שטויסען זיך צונויף די דעלעגאַטען מיט דעם שטאַרקען רצון פון דר. הערצלען, וועלכער וויל מויערן ברעכען און דורכפיהרען דאָס, וואָס ער האַלט פאַר גוט און ריכטיג. אַזוינע צוזאַמענשטויסען. פערשאַפען געוויס יעדערען פיעל צער און ליידען. אויף יעדען קאָנגרעס קריינקט מען, אָבער יעדער פאָהרט אַוועק מיט דעם בעוואוסטזיין, אַז ער האט געלעבט, אַז ער האָט מלחמה געהאַלטען, אַז ער האט געהאט מינוטען פון הייליגע פרייד און ליידען. אויף דער אסיפה אין מינסק האט זיך אַלץ בעוועגט נור פון אויבען. נור די קולטור־פראַגע האט אַנגעריהרט ביי יעדערען אין האַרצען טיעפערע סטרונעס און האט דערמאַנט אין די שענע מאָמענטען פון די קאָנגרעסען.

שען זענען אויך געוועזן די לעצטע מינוטען פון דער אסיפה, בעת עס האט צום לעצטען מאָל א קלאַפּ געטהון מיט'ן האַמער דער פּרעזידענט דר. טשלענאָוו און געזאָגט, אַז די מינסקער אסיפה איז געשלאָסען. עס זענען גלייך פערגעסען געוואָרען אַלע סכסוכים. די דעלעגאַטען און געסט האָבען זיך אויסגעמישט צוזאַמען, און דער עולם, וואָס איז בעשטאַנען פון טויזענד מענשען, האט גלייך מיט אַמאָל אַנגעהויבען צו זינגען דאָס ציוניסטישע ליעד „עוד לא אבדה תקותנו". די שענע טענער האָבען געקלונגען הויך איבער'ן זאַל, און אין זיי האט זיך געהערט שטאַרקע האָפנונג און א טיעפער גלויבען. אַלע פּנים'ער האָבען געשטראַהלט פון שמחה. די התלהבות איז געוועזן אָהן א ברעג. עס ווערט אויס מזרחי און אויס פראַקציע. אַלע צדדים ווערען איינס. די מזרחי'סטען קושען זיך מיט די פראַקציאָנערען. און איבער'ן זאַל גיסען זיך די טענער פון די ציוניסטישע ליעדער, און יעדער פיהלט, אַז צוזאַמען מיט די טענער גיסען זיך יעדערן אַריין נייע כחות און נייער מוטה.

י. ל.

די אסיפה פון די רוסישע ציוניסטען אין מינסק.

דער נאַציאָנאַל־פאָנד.

דער נאַציאָנאַלפאָנד איז אָנגענומען געוואָרען ערשט מיט אַ האַלב יאָהר צוריק אויף דעם לעצטען באַזעלער קאָנגרעס, און אין אַזאַ קורצע

און נאָט, דאַכט זיך איהם, ליגט ערגיץ ווייט, ווייט אויפ'ן פרייען שמעקענדיגען פעלד און הערט זיך איין, ווי ער פייפט, און האָט הנאה פון זיין פייפען, און פרעהט זיך דערמיט.

און נישט ער אַליין פייפט! אַלע, ווייסט ער, „פייפען", אַז „נאַסיק" דער דאָרפ'ס־הונד הויבט אָן פלוצלינג צו בילען, וואַרפט מיט'ן וויידעל, קוקט אין הימעל אַריין, און בילט — זאָגט ער: „נאַסיק" דאַווענט, אַז די „ווייסע" געהט אַהיים פאַר נאַכט פון פעלד, שטעקט די בעגייוועטע צונג אַרויס, און ניט א לאַנגען טרויריגען בעטש: מע־ע־ע, טראַכט ער: די „ווייסע" דאַווענט. דער „כאָלאָן" דאַווענט אויף איין אַנדערן אופן: ער צובריקיעט זיך, שטעלט זיך אויף די הינטערשטע פיס, בייגט שטייף דעם קאָפּ אויס: באַר—ר־ר!

אַלע דאַוונען, אפילו די פרעש אין וואַסער... אײנער רוימט איין דעם צווייטען: קווא, קווא!

יאַשעק איז שוין אַלט געוואָרען דרייצעהן יאָהר, קריאַת־שמע קאָן ער נאָך נישט זאָגען, און עס איז פאַר ראש־השנה.

און דער רבי אַרבעט מיט יאַשעק'ן האַטש אויף היי־יעהריגען ראש־השנה נור בלויס קריאַת־שמע זאָגען — מען זאָל איהם קענען מיטנעמען אין שטאָדט אַריין.

און יאַשעק'ן לכּבוד יום־טוב האט מען געקויפט א נייעם צייגענעם אַנצוג, אַפּאָר שטיוועל, און אַ נײַ היטיל...

זאָל ער חאָטש קריאַת־שמע זאָגען.

פול אָנגעפּראַפּט איז די שוהל; קליין און גרויס, אַלע אָנגעטהון אין ווייסען, אַריבערגעצויגען מיט די טליתים, אַלע שטעהען און שאָקלען זיך, און שרייען און רופען, אַלץ העכער און העכער.

ביים עמוד, וואו עס ברענען זיך די זיעבען גרויסע וואַקסענע ליכט, שטעהט דער חזן מיט משוררים... לאַנגע וויינענדיגע טהענער און בעגלייט מיט האַלבע אָבגעריסענע דערשטיקטע קולות לאָזען זיך הערען:

— מִי לַחַיִּים, וּמִי לַמָּוֶת...

און א פערשטיקט וויינען רייסט זיך אַרויס מיט אַמאָל פון דער ווייבערשוהל. און יאַשעק שטעהט אָנגעטהון אין צייגענעם אַנצוג, די העלע האָהר לאָזען זיך אַרויס פון דעם אַרויפגעריקטען היטיל. ער שטעהט, פלוצים ריהרט ער זיך פון אָרט, שפּאַרט אַרויף אויבען אָן, שטעלט זיך אין רער זייט קעגען איבער דעם חזן, דער סדור, וואָס דער פאָטער האט איהם געגעבען, מען זאָל האַטש מיינען, אַז ער דאַווענט, גליטשט זיך איהם פון דער האַנד אַרויס. און ער שטעהט, מיט ווייט געעפענטע אויגען, און קוקט.

אַפּאָר וואוילע יונגען בעמערקען יאַשעק'ן, איינער ווינקט צום צווייטען, ווייזען אויף איהם, לאַכען אין רער שטיל. באַלד געהט איינער צו און גיט איהם א שנעל אין נאָז.

ער הערט נישט, פיהלט נישט! ער שטעהט, גלאָצט מיט די אויגען, אַמאָל אויף דעם חזן, אַמאָל אויף די וויינענדיגע יודען. אַט זעהט ער דאָס ווייסע פּרוכת וואָס הענגט ביים אָרון, מיט די גרויסע גאָלדענע אותיות: „קודש לה'".

ציַיט האָט ער שוין אומעטום אַרויסגערופען די גרעסטע סימפּאַטיען. דער צוועק פון דעם נאַציאָנאַלפאָנד איז אַזוי פּראָסט און אַזוי הויך, אַז עס איז גאָר קיין חדוש ניט, אַז ער האָט גלייך אין אָנהויב געדאַרפט ווערען ליעב און טייער יעדער יודען. ווי אונזערע לעזער איז בעקאַנט, זענען די תקנות פון נאַציאָנאַל־פאָנד נאָך ניט אַלע אין גאַנצען אויסגעאַרבעט. מיט זייער אויסאַרבייטונג פערנעמט זיך אַ בעזונדער קאָמיסיע פון יוריסטען און געניטע מענשען. די דאָזיגע קאָמיסיע זוכט אויך ווי צו געפינען אַ וועג, אַז דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל ווערען בעשטעטיגט פון אַ וועלכער ס'איז רעגירונג, כּדי דאָס געלד, וואָס וועט אין איהם זיין, און די ערד, וועלכע ער וועט קויפען, זאָלען תמיד בלייבען בעוואָרענט.

וועגען דער אַרבייט פון דער קאָמיסיע און די בעוואָרענישען פאַר דעם נאַציאָנאַלפאָנד האָט געלייענט אַדוואָקאַט ראָזענבוים פון מינסק.

ער פרעגט, ווער וועט זיין דער בעל־הבית פון נאַציאָנאַל־פאָנד? אויף דעם, זאָגט ער, ענטפערט מען: דאָס יודישע פאָלק. וואָס הייסט אָבער דאָס יודישע פאָלק איז דער בעל־הבית פון דעם געלד. דאָס יודישע פאָלק האָט ניט דאָס רעכט צו מאַכען קאָנטראַקטען אויף זיין נאָמען, האָט ניט קיין רעכט אונטערשרייבען וועקסלען און צו מאָהנען געלד פון אַנדערען. פאַר'ן בית־דין איז ניטאָ קיין יודישעס פאָלק, נאָר איינצעלנע מענשען. דאָס רעכט, וואָס עס האָבען פאַר'ן בית־דין איינצעלנע מענשען, קענען אָבער אויך קריגען חברות, זיי הייסען דעמאָלט יורידישע פּערזאָנען. נאָר דאַ ליגט ווידער אַ נייע שווירינקייט: אין חברות קענען אומעטום די תקנות אומגעביטען ווערען נאָך דער מעהרהייט פון שטימען, און דאַן זענען מיר ניט בעוואָרענט, אַז דער איצטיגער צוועק פון דעם נאַציאָנאַלפאָנד צו קויפען ערד אין ארץ־ישראל זאָל אין אַ צייט אַרום ניט אומגעאָנדערשט ווערען.

אויף אַרויסצוגעהן פון אַזאַ שווירינקייט, זענען פאָרגעלעגט געוואָרען דריי פּראָיעקטען.

דער ערשטער פּראָיעקט געהערט דר. פאַרבשטיינען פון צוריך. ער לעגט פאָר, אַז מען זאָל גרינדען אַ בעזונדער חברה, וואָס שטעלט זיך דעמזעלבען צוועק, וואָס עס האָט אונזער נאַציאָנאַל־פאָנד. אַ חבר פון דער דאָזיגער חברה קען ווערען לויט דעם פּראָיעקט נור דער, וואָס איז געוועזען ניט וועניגער ווי אויף 2 קאָנגרעסען. דאָס איז צוליעב דעם, כּדי מען זאָל זיין בעוואָרענט, אַז יעדער חבר איז אַ טרייער ציוניסט. כּדי צו ווערען אַ חבר, דאַרף מען דערלאַנגען אַ ביטע, וועלכע קען אויך אָבגעזאָגט־ווערען. יעדער חבר צאָהלט צו 5 פראַנק אַ יאָהר.

די דאָזיגע חברה פון טרייע ציוניסטען איז דער בעל־הבית פון נאַציאָנאַל־פאָנד. די חברה ווערט געפיהרט דורך אַלגעמיינע פערזאַמלונגען פון די חברים, וועלכע קלויבען אויס אַ בעזונדער קאָמיטעט פון משגיחים און אַ אנדערען קאָמיטעט. דער קאָמיטעט פון די משגיחים בעשטעהט פון 23 מענשען און קען אויסגעקליבען ווערען נור פון די חברים פון דעם ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט, וואָס עס זענען אויסגעקליבען געוואָרען אויף דעם לעצטען קאָנגרעס.

דער ענגערער קאָמיטעט און דער הויפּט־סעקרעטער דאַרפען זיין אין שווייץ.

אַדוואָקאַט ראָזענבוים געפינט אין דעם דאָזיגען פּראָיעקט פיעל חסרונות. ערשטענס, האַלט ער דעם צוזאַמענבונד מיט דעם קאָנגרעס און מיט דעם אַקציאָנסקאָמיטעט פאַר אַ צו קליינע בעוואָרעניש. ווייל וואָס איז דער קאָנגרעס פאַר'ן בית־דין? דאָך ניט מעהר ווי אַ אסיפה, וואָס היינט איז זי דאָ און מאָרגען ניט.

יעדע אסיפה קען זיך דאָך רופען קאָנגרעס. אָט איז די מינסקער אסיפה אין פיעל צייטונגען אויך אָנגערופען געוואָרען קאָנגרעס. און וואָס איז פאַר דעם בית־דין דער אַקציאָנסקאָמיטעט? טאָמער טרעפט זיך אַמאָל, אַז עס ווערען טאַקי צוויי פערשידענע קאָנגרעסען, האָט מען

נאָט מוז צינד זיין — דאָרט, דאָרט אונטערן פּרוכת, טראַכט ער ביי זיך.

און פון דער ווייבער־שוהל קוקט אַראָב זיין מוטער, זי בעמערקט איהר בן שטעהט און גלאָצט, דער סדור גליטשט זיך איהם פון האַנד אַרויס — און די יודענע קרעכצט, טראַכט זיך אין האַרץ:

— אַ פויער, אַ געבוירענער גוי,

און דער פאָטער וואַרפט אויף איהם אַ בליק פון אונטער דעם טלית, קרעכצט שווער אָב:

— רבונו של עולם געדענקט אין איהם אויך!

און יאַשקעק שטעהט, און גלאָצט. אַלע וויינען, אַלע דאַווענען, אַלע רופען צו גאָט און איהם פערווילט זיך אויך!

ער וויל אויך בעטען צו גאָט. ער וויל אויך, נישט וויינען, נישט שרייען, נאָר דאַנקען און לויבען גאָט וויל ער! פאַר אַלעם, פאַר אַלעם דאַנקען!

ער חאַפּט צוריק אויף דעם סדור, נעמט זיך צו דער פערצייכענטער קריאת שמע, הייבט אָן:

— אֵ־ל, מֶ־לֶ־ךְ נֶ־אֱ־מָ־ן...

עס האַרצט איהם אָבער נישט אַזאַ תפלה.

ער פערשטעהט זי נישט. דאָס איז נור אַ שפּרוך, אַ טרוקענער שפּרוך...

ער וויל דאַנקען און לויבען עהרליך, געטריי פון האַרץ — —

און ער האָט מורא פאַר עולם, פאַר גרויסען עולם וואָס דאַווענט נאָר אַנדערש, נאָר די תאוה איז שטאַרקער פאַר איהם — און גאָט איז העכער פאַר אַלעם! ער מוז!

און ער לעגט די פינגער צו מויל —
און אַ שאַרפער פייף שניידט דורך די וויינענדיגע שוהל...

דער עולם דערשרעקט זיך.
ווער איז? וואָס איז? ווער פייפט אין מקום קדוש?

דער פאָטער וויל איהם אָנחאַפען ביים אַקסעל און „דורס'ען“ — דער עולם וויל שלאָגען...

נאָר פּלוצים דרעהט זיך איבער דער הייליגער צדיק פון דער מזרח־וואַנד און פרעגט:

— וואו איז ער, דער צדיק וואָס האָט דעם גזר־דין צוריסען? וואָס האָט די הימעל געלעכערט און דורך די בלייערנע וואָלקען אונזערע תפלות אַרויפגעפיהרט?

נאָר דער צדיק איז שוין נישט געוועזען...

ער האָט זיך אַרויסגעחאַפּט פון שוהל, געוואָרפען די שטיוועל איבער די אַקסעל און שפּרייזט שוין צוריק אין דאָרף אַריין.—

שלום אַש.

דאן צוויי פערשידענע קאמיטעטען, און ווער זשע וועט דעמאלט זיין דער בעל־הבית?

צווייטענס, זאגט ה. ראזענבוים, ליגט אין דעם פראיעקט נאך א גרויסער הסרון. אזוי ווי דאזיגע געזעלשאפט איז א מין געמיש פון א האנדעלסגעזעלשאפט און פון א צדקה־חברה, קען זי פון בית־דין אמאל געהאלטען ווערען צו אונזער שאדען פאר א צדקה־חברה און אמאל פאר א האנדעלס־חברה. אין צווייטען פאל וועט די חברה מוזען צאהלען למשל אבצאהלען פון צואה־געלד, וואס מען לאזט איהר איבער. אין ערשטען פאל וואלט זי ניט געדארפט צאהלען. נעמט זי אבער צו צואות, מוז זי אבער אויך נאך די געזעצען אין רוסלאנד טראגען דאס אחריות פאר די חובות, וואס דער פערשטארבענער האט געלאזען.

דריטענס, איז ניט גוט אין פארבשטיינס פראיעקטען, וואס עס ווערען געמאכט שוועריקייטען אויף אריינצונעהמען חברים. דורך דעם וועט זיין זעהר קליין די הכנסה פון דעם נאציאנאל־פאנד.

דער צווייטער פראיעקט וועגען דעם בעשטעטיגען פון נאציאנאלפאנד געהערט דעם קעלנער יוריסטען דר. באדענהיימער'ן. זיין פראיעקט איז פראסטער. עס זענען דא בעזונדערע פאנדען, וואס קענען געלאזען ווערען אויף עולמות מיט א בעשטימטען צוועק. זייער צוועק קען קיין מאל ניט פערענדערט ווערען. דער בעל־הבית פון דעם געלד איז אייגענטליך דער צוועק, צו וועלכען זיי ווערען געלאזען. אזוי זענען פארהאן סטיפענדיעס, וואס ווערען איבערגעלאזען אויף שילער אין גימנאזיעס אדער פאר סטודענטען אין אוניווערזיטעטען. דאס געלד, וואס איז איצט פארהאן, קען אוועקגעלעגט ווערען לויט דעם צוועק פון אונזער נאציאנאלפאנד. דאס געלד קען אוועקגעלעגט ווערען למשל פון דר. הערצלען און פון איין אנדער ציוניסט. זיי דארפען אויסרעדען, אז דאס געלד, וואס זיי לאזען איבער ווי אויך דאס גאנצע געלד, וואס וועט פון אנדערע מענשען צוגעגעבען ווערען שפעטער, קען געהן נור אויף דעם צוועק, צו וועלכען עס איז אבגעשריבען דאס אוועקגעלעגטע געלד.

דאס קאפיטאל דארף אבער האבען אפעקונעס, וועלכע זאלען אכטונג געבען און פיהרען דעם עסק. אין דער הנהגה דארפען זיך מתעסק זיין אויסגעקליבענע מענשען פון פערשידענע ציוניסטישע פערבינדונגען. אז דער צוועק פון דעם נאציאנאלפאנד קען קיין מאל ניט אומגעביטען ווערען, האבען מיר שוין איין בעווארעניש אין דעם אופן, ווי דאס געלד איז אוועקגעלעגט געווארען. און אז דער נאציאנאלפאנד זאל געפיהרט ווערען, ווי עס דארף צו זיין, האבען מיר די צווייטע בעווארעניש אין דעם צוזאמענגבונד פון אלע ציוניסטישע פעראייניגונגען. די איינע אדער די אנדערע ציוניסטישע פעראייניגונג קען אמאל בטל ווערען, אבער אלע וועלען דאך ניט בטל ווערען. דערפאר לעגט ער פאר, אז דער נאציאנאל־פאנד זאל געפיהרט ווערען פון א קאמיטעט, צו וועלכען יעדער קאנגרעס קלויבט אויס צוויי מענשען, דער גרויסער אקציאנס־קאמיטעט 2 מענשען, דער קליינער אקציאנס־קאמיטעט 2 און די באנק 2.

אין דעם פראיעקט פון באדענהיימערן געפינט ה. ראזענבוים ווידער דעם פעהלער, וואס דער אקציאנס־קאמיטעט און דער קאנגרעס זענען ניט קיין יורידישע פערזאנען. איהם געפעלט בעסער

דער דריטער פראיעקט, וואס איז פארגעלעגט פון ה. יאסינאווסקי אין ווארשוי.

ה. יאסינאווסקי שלאגט פאר, אז מען זאל קריגען א בעשטעטיגונג אויפ'ן קאנגרעס. דאס וועט זיין מעגליך, אז מען וועט מאכען א בעזונדער חברה, וואס פערנעמט זיך מיט דעם צונויפרופען קאנגרעסען. יעדער חבר פון דער דאזיגער געזעלשאפט דארף צאהלען צו 40 קאפ. א יאהר. (א שקל) אזא געזעלשאפט קען אויך האבען איינענע קאפיטאלען, און דער נאציאנאלפאנד וועט זיין דער קאפיטאל פון דער אנגערופענער חברה. אויף אזא אופן וועט דער קאנגרעס תמיד זיין דער בעל־הבית פון דעם נאציאנאל־פאנד.

אין דעם פראיעקט פון ה. יאסינאווסקי ווערען אויך אויסגעזעצט חסרונות. ה. באדענהיימער געפינט, אז אזוי ווי דער קאנג־עס קען בע־שטעטיגט ווערען נור אין שווייץ און אזוי ווי דארט הייגנט אלץ אב פון פארלאמענט, קען דער פארלאמענט אמאל אננעהמען א בעשלוס נעגען דעם נאציאנאל־פאנד, אזוי ווי עס איז דארט שוין למשל פער־וועהרט געווארען, אז צדקה־חברות זאלען פיהרען איינענע ווירט־שאפטליכע עסקים.

אזוי ווי די אלע אויסנערעכענטע פראיעקטען זענען ניט אהן חסרונות און אזוי ווי די פראגע וועגען נאציאנאל־פאנד איז זעהר וויכטיג, ווייל דא ווילען מיר דאך אוועקשטעלען א בנין אויף דורות, דעריבער לעגט ה. ראזענבוים פאר, אז מען זאל זיך ניט איילען אנצונעהמען גלייך א וועלכען ס'איז בעשלוס. ער בעט די אסיפה, אז זי זאל ארויסזאגען איהר פערלאנג, אז אויך דער קליינער קאנגרעס, וואס וועט דארפען אין גיכען זיין אין וויען, זאל נאך אויך קיין איינציגען בעשלוס ניט אננעהמען, ווייל די תקנות פון נאציאנאל־פאנד דארפען בעשטעטיגט ווערען נור פון גרויסען קאנגרעס, און אז אלע פראיעקטען זאלען פריהער פונאנדער געשיקט ווערען אין אלע ציוניסטישע חברות אויף צו בעקלערען די זאך.

דער דאזיגער פארשלאג איז פון דער אסיפה אנגענומען געווארען. די אסיפה האט אויך בעשלאסען אויף דעם פארשלאג פון ה. ראזענבוים, אז דער נאציאנאל־פאנד זאל שוין אנהויבען קויפען ערד אין ארץ־ישראל, ניט ווארטענדיג ביז ער וועט האבען 2 מיליאן, ווי עס שטעהט איצט אין זיינע תקנות. עס פערשטעהט זיך, אז דער לעצטער בעשלוס דארף נאך קריגען דעם הסכם פון קאנגרעס.

די ווירטשאפטליכע פראגע.

דער געדאנק, אז די ציוניסטען דארפען זיך פערנעהמען ניט נור מיט ריין ציוניסטישע ענינים, נאר אויך מיט אלע אנדערע ענינים, וועלכע קענען פערבעסערען די יודישע לאגע אין די גלות־לענדער, איז צום ערשטען מאל אפיציעל ארויסגעזאגט געווארען אויפ'ן לאנדאנער קאנגרעס. פון יענער צייט אן ווערען אויף ציוניסטישע צוזאמענפאהרען און אסיפות געהאלטען אויך רעדען וועגען דער פראגע, ווי צו פערקלענערן ביי די יודען די נויט און ארימקייט. די ציוניסטען בענוגענען זיך אויך ניט מיט דעם רעדען אליין. זיי גרינדען ארטעלען, שותפות־חברות און ביינק פאר ביליגען קרעדיט. הגם פון יענער צייט אן זענען שוין אוועק צוויי יאהר, פון דעסטוועגען ווערען נאך עד־היום תמיד געפיהרט ויכוחים, צי דער ציוניזם דארף זיך פערנעהמען מיט ווירטשאפטליכער ארבייט אדער ניט. דר. ה. ד. הורוויץ, וואס האט אויף דעם איצטיגען צוזאמענפאהר געהאלטען א רעדע איבער די ווירטשאפטליכע פראגע, האט זיך דעריבער געשטעלט צוויי צוועקען: ערשטענס, צו בעווייזען די נויטהיגקייט פון ווירטשאפטליכער ארבייט פאר'ן ציוניזם, און צווייטענס, אנצווייזען די מיטלען, ווי די ווירטשאפטליכע לאגע צו פערבעסערן.

דר. הורוויץ וואונדערט זיך, וואס די ציוניסטען האלטען אזוי ווענינ פון דער ווירטשאפטליכער ארבייט. דאכט זיך, זאגט ער, אז ווען עס געהט אום די פערבעסערונג פון דער יודישער לאגע, וואלטען זיך

דאך אלע יודען נעדארפט פערבינדען צוזאמען, כדי אויסצוראטען דעם שרעקליכען דלות און ארימקייט, וואס ווערען ביי אונז אלץ שטארקער. ווי קען מען אויפטהון וויכטיגע נאציאנאלע זאכען, ווען צו יעדער זאך דארף מען קודם־כל מיטלען, און אונזער פאלק איז א פאלק פון בעטלער. פון וואנען זאלען מיר נעהמען דאס נויטהיגע געלד? מיר זאגען אליך, אז מיר דארפען נעהמען ביים פאלק, אז מיר דארפען נעהמען ביי איהם שקלים. געלד אויפ'ן נאציאנאלפאנד, אויף אקציעס, און מיר רעדען גאר קיין מאל ניט פון דעם, אז מיר דארפען איהם אויך געבען. אז מיר וועלען איהם גאר נישט ניט געבען, וועלען מיר ניט האבען פון איהם וואס צו נעהמען. ווילען מיר אויפהויבען דאס פאלק צו א גרויסער ארבייט, דארפען מיר איהם דערצו צוגרייטען. נאר ביי אונז ווערט אליך געמאכט קאפויער. ביי אונז רעדט מען פון דער צוקונפט, בעת מיר האבען ניט קיין הוה. די ציוניסטען וואלטען געדארפט זיך מתעסק זיין מיט דערווירטשאפטליכע פראגע, ווייל וואו מיר וועלען ניט האבען קיין געזונטערע ווירטשאפטליכע לאגע, וועלען מיר קיין זאך ניט קענען אויסבויען. די פאליטישע ציוניסטען זאגען, אז אונזער ווירטשאפטליכע לאגע קען געזיכערט ווערען נור אין ארץ־ישראל. אלצדינג, וואס מיר וועלען דא טהון, — זאגען זיי — האט קיין ממשות ניט. פריהער, זאגען זיי, דארף מען נעבען די יודען די מעגליכקייט צו לעבען אין געזונדע און גוטע תנאים. עס איז געקומען אזוי וויים, אז אפילו ציוני סטישע פעראיינען פון ארבייטער ווילען ארויסנעהמען די ווירטשאפטליכע ארבייט פון זייער פראגראם. מען האט מורא ביי אונז פאר די ווירטשאפטליכע ארבייט. מען מיינט, אז דאס וועט זיין א מלחמה פון די ארימע געגען די רייכע און אפשר גאר א מין סאציאליזם, און אלע ווייסען דאך, ווי געפעהרליך עס איז דער סאציאליזם פאר די ציוניסטישע ארבייט. די מלחמה צווישען רייך און ארים וועט אונז פונאנדער טהיילען, זאגט מען, בעת דער ציוניזם דארף אונז נור צוזאמענבינדען. די ציוניסטען זאגען אז אזוי ווי מען קען סיי ווי ווייניג וואס אויפטהון אין דער ווירטשאפטליכער ארבייט, וועלען מיר זיך בעסער פערנעהמען נור מיט ריין ציוניסטישער ארבייט. זיי זעהען אבער ניט, אז דער גרעסטער טהייל פון פאלק שטעהט נאך אליך צום ציוניזם ניט צו. מען קען ניט רעדען פון א בעוועגונג, ווען די גרויסע מאסע פון פאלק געהערט ניט צו איהר. עס זענען צו אונז אויך ניט צוגעשטאנען די אינטעליגענטען, און א גרויסער טהייל פון זיי זענען אויך גוטע אינטעליגענטען. עס פעהלען אויך ביי אונז די פרויען. דאס ווייזט אליך, אז דער ציוניזם איז נאך ניט אריין אין פאלק, דאס איז נור דערפאר, וואס מיר נעבען גאר נישט אונזער פאלק, וואס מיר זאגען זיך אב פון יענער ארבייט, וועלכע האט געדארפט שטעהן ביי אונז גאר אין אנהויב.

די יודען ווערען אליך מעהר פעראָרימט, אומעטום ווערען די יודען ארויסגעשטופט פון די בעסערע ארבייטען אין די ערגערע, אפילו אין יענע לענדער, וואו די יודען האבען אלע פרייהייטען, דאכט זיך, אז דער יודישער שכל וואלט לכל־הפחות געדארפט אויפהאלטען דעם יודען אויף איין מדרגה מיט די קריסטען, אבער פון אומעטום ווערען די יודען עפיס ווי דורך א משונה'דיגען כח ארויסגעשטופט. ווען מיר וועלען פערגלייכען פערשידענע טהיילען פון רוסלאנד, וועלען מיר זעהן, אז אין ליטא, וואו די פאבריקאציאן איז שוואך און וואו עס זענען נור קליינע פאבריקען, געפינען זיך יודישע פאבריקאנטען מעהר ווי א ה לפט (58 פראצענט). אין די דרום־מערב'דיגע גובערניעס, וואו די פאבריקאציאן שטעהט העכער, זענען פאראן יודישע פאבריקאנטען א פיערט־הלק (25 פר.) און אין דרום רוסלאנד שוין נור 7 פראצענט. ווי עס שטייגט נור די פאבריקאציאן, ווערט די צאהל פון יודישע פאבריקאנטען קלענער. די יודען ווערען ארויסגעשטופט.

ווען מיר נעהען איבער פון פאבריקאציאן צום האנדעל, זעהען מיר אויך דאסזעלבע, הגם די יודען ווערען גערעכענט פאר די בעסטע סוחרים. די יודען זענען פון אלטע צייטען אן איין האנדעלספאלק, און אויך דא ווערען אליך מעהר ארויסגעשטופט פון די רייכערע געשעפטען אין די ארימערע, פון דעם בעסערען האנדעל אין דעם ערגערען. די צאהל פון יודישע סוחרים, וואס האבען ערשטע גילדיע, איז אין א סך ערטער קלענער געווארען.

ניט בעסער האלטען אונזערע בעלי־מלאכות. נאך דער צעהלונג אין יאהר 1897 האט זיך ארויסגעשטעלט, אז בעלי־מלאכות געפינען זיך ביי אונז 500 טויזענד (חוץ די פאמיליעס). ווען מיר וועלען רעכענען אויך זייערע פאמיליעס, וועט אויסקומען, אז א העלפט יודען פון רוסלאנד זענען בעלי־מלאכות. און דאס איז זעהר טרויעריג, ווייל דאס לאנד קען ניט אויסהאלטען אזוי פיעל האנדווערקער. קוקען מיר זיך צו נעהנטער, זעהען מיר, אז פון די בעלי־מלאכות זענען 300 טויזענד זעלבסטשטענדיגע מייסטערס און 200 טויזענד געזעלען. דאס ווייזט ווייטער, אז די יודען האבען נור קליינע, נידריגע מלאכות. ביי די קריסטליכע בעלי־מלאכות אין רוסלאנד איז די צאהל פון ארבייטער ביי זיי מעהר; דאס ווייזט, אז ביי די קריסטען שטעהען די מלאכות בעסער, אז זייער בעל־מלאכה איז תקיפ'ער און שטארקער.

די צו גרויסע צאהל בעלי־מלאכות מאכט צווישען די יודען א שטארקע קאנקורענץ. דורך דעם מוז דער יוד וועלוועלער ארבייטען און אויך פראסטער ארבייטען. ווערט אבער די מלאכה ביי יודען ע־גער ווערט דער יודישער בעל־מלאכה אליך ארימער.

די סטאטיסטיק פון מאהילעווער גובערניע, וואס איז צוזאמענגעשטעלט געווארען אין 1887־סטען יאהר, ווייזט אונז, אז וואס קלענער עס ווערען די פערדינסטען פון א מלאכה, איז די צאהל יודען אין איהר אליך גרעסער.

צווישען בעלי־מלאכות, וואס פערדינען אין מאהילעווער גובערניע אין דורכשניט 192 רובעל א יאהר, געפינען זיך יודען 75 פראצענט. צווישען בעלי־מלאכות, וואס פערדינען 190 רובעל א יאהר, זענען יודען שוין 83 פראצענט. 153 רובעל א יאהר פערדינען 84 פראצענט יודישע בעלי־מלאכות און אין דער מדרגה, וועלכע האלט בי 135 רובעל א יאהר, געפינען זיך שוין 90 פראצענט יודען.

דער יוד, וואס האט אמאל אנדערען געלערנט מלאכות, ווערט איצט פון די בעסערע מלאכות ארויסגעשטופט און ער ווערט א בעטלער. ווי פיעל דארף מען דען, אז דער ארימער יודישער בעל־מלאכה, וואס האט 135 רובעל א יאהר, זאל ווערען א בעטלער.

דארפען מיר דען, מיר אלס ציוניסטען, זוכען מיטלען געגען דעם דלות ביי אונז? לאמיר אקארשט א קוק טהון ווי עס ווירקט די ארימקייט אויף די יודישע נשמה. מיט וואס צייכענט זיך אויס א בעטלער. ער לעבט אלע מאל נור דורך צופאל און דורך די האפנונג אויף פרעמדע הילף. ער אליין זוכט גאר ניט און טהוט גאר נישט. אין זיין לעבען האבען זיינע כחות, פעהיגקייטען און שכל גאר קיין ווערט ניט. אלצדינג אין זיין לעבען הייגנט אב פון אנ'אנדערענס רצון. אבער א ארימאן איז א גרויסער בעל־דמיון. ער פאנטאזירט, ער חלומט, ער רעדט זיך איין גילדענע בערג. אין אונזער לעבען שפיעלט טאקי דערפאר א גרויסע ראלע

די טובות פֿון פֿרעמדע. דאָס איז אונזער גרעסטער חסרון, וואָס שטערט אונז אין דער ציוניסטישער אַרבייט. קען דען אַ פֿאָלק מיט אַ בעטלער־נשמה זיין פֿעהיג צו אַ גרויסער נאַציאָנאַלער אַרבייט? דעריבער דאַרפֿען מיר קודם־כל אויסראָטען ביי אונז דעם בעטלער־גייסט, נאַר דערצו דאַרפֿען מיר זעהען צו פֿערקלענערן דעם דלות.

מען דאַרף ניט מורא האָבען ביי אונז פֿאַר אַ מלחמה פֿון איין קלאַס מיט דעם אַנדערען. ביי געזונדע פֿעלקער זענען פֿאַרהאַן קלאַסען, ביי זיי זענען פֿאַרהאַן פּריצים, פּויערים, אַ מיטעלקלאַס און אַרבייטער. זיי אַלע האָבען פֿערשידענע אינטערעסען, דערפֿאַר איז ביי זיי אַ מלחמה צווישען די קלאַסען.

ביי אונז אָבער זענען קיין קלאַסען ניטא. מיר האָבען קיין ערד ניט, מיר האָבען ניט קיין פֿאַבריקאַנטען און מיר האָבען קיין אַרבייטער ניט. די צאָהל פֿון יודישע פֿאַבריקסאַרבייטער איז ניט מעהר ביי אונז ווי 2 פּראָצענט. ביי אונז איז אויך ניטאַ קיין גרויסער חלוק צווישען דעם געזעל און דעם מייסטער. ביי אַנדערע פֿעלקער געהט אַ געוויסער טהייל געזעלען איבער צו פֿאַבריק־אַרבייטער, ביי אונז אָבער ווערען זיי אַלע אַליין מייסטערס. ביי אונז זענען זיי אַלע גלייך, ווייל זיי זענען אַלע גלייכע קבצנים.

ביי יודען קען מען אויך ניט שטעלען אַנטקעגען דעם בעל־מלאכה און דעם קרעמער. אַ סך בעלי מלאכות האַנדלען אויך אונטער, אָדער דער מאַן אַרבייט און די ווייב האַנדעלט. ווינטער בעשעפֿטיגט זיך ביי אונז דער בעל מלאכה מיט זיין פֿאַך און זומער איז ער גאָר אַ גערטנער. די מלאכות זענען ביי אונז ניט אַזוי ספּעציאַליזירט, ווי ביי אַנדערע פֿעלקער. די גרעניצען פֿון פֿערשידענע פּרנסות זענען ביי אונז ניט אַזוי שאַרף אָבגעטהיילט, וואו זשע קען ביי אונז זיין אַ מלחמה צווישען די קלאַסען, ווען מיר האָבען גאָר קיין קלאַסען ניט? די מלחמה פֿון קלאַסען איז פֿאַר אונז אַזאַ גליק, פֿון וועלכען מיר קענען נאָך גאָר ניט חלומ'ען.

ביי אונז איז אַלץ צוריסען. דאָס אידעאַל און דאָס פּראַקטישע לעבען שטעהען ווי שונאים איינס אַנטקעגען דאָס אַנדערע. צווישען זיי ביידען ליגט אַ טיעפֿער תהום. דאָס איז אָבער אַ גרויסער חסרון. אונזער גייסט דאַרף זיך אַראָבלאָזען צום לעבען און מאַכען אונזער פּראַקטישעס לעבען העכער און שענער. אונזער פּראַקטישעס לעבען דאַרף ווערען איידעלער און אונזערע אידעאַלען דאַרפֿען ווערען פּראַקטישער. עס דאַרף אַזוי ניט זיין, ווי עס איז געוועזען ביז איצט, אַז דער יוד איז שוין נור אין זיין שוהל, אין תורה לערנען, און אַז אין לעבען אויפֿ'ן גאַס, איז ער גאָר אַ אַנדער מענש, וואָס ווייס מעהר ניט ווי פֿון אַ קאָפּיקע.

ביי אונז איז ניטאַ קיין ווירטשאַפֿטליכע אידעאַלען. דאָ איז ביי אונז אומעטום אין בעסטען פֿאַל נור צדקה. דאָ פֿעהלט אונז דאָס אחדות און אַרבייט פֿאַר'ן כלל. דאָ איז זיך יעדערער אַ מענש פֿאַר זיך. דאָ איז ביי אונז צוריסענקייט, שלעכטסקייט און נידריגקייט. דאָס איז אונזער צרה. מיר דאַרפֿען אויך איידעלער מאַכען אונזער לעבען אין האַנדעל און אין דער אַרבייט. מען דאַרף געבען דעם פֿאָלק ווירטשאַפֿטליכע אידעאַלען. אויך דאָס פּראַקטישע לעבען דאַרף זיין אַ גוטע שול פֿאַר יעדען יודען, וואו ער זאָל זיך אויסלערנען צו לעבען צוזאַמען מיט זיינע ברידער. אַ געאָרדנעטע ווירטשאַפֿטליכע אַרבייט וועט ערציהען דעם יודען. זי וועט איהם אויסלערנען צו לעבען מיט די אינטערעסען פֿון פֿאָלק און וועט איהם צוגרייטען צו אַ געזונטער אַרבייט פֿאַר די צוקונפֿט. אַזאַ אַרבייט איז געוויס ציוניסטיש. מען דאַרף זוכען אַזוינע אַרבייטען. זיי זענען וויכטיג אי פֿאַר אונזער ציוניסטישעס אידעאַל, אי פֿאַר דאָס איצטיגע לעבען.

מיר דאַרפֿען אָבער ניט פֿערגעסען, ענדיגט ד"ר הורוויץ דעם ערשטען טהייל פֿון זיין רעדע, אַז אונזער לאַגע קען דאָ אין די גלות־לענדער ניט אומגעענדערט ווערען אין גאַנצען. מיר דאַרפֿען נור זעהן צו טהון, וואָס וועט זיין מעגליך, כדי די יודען זאָלען לכל הפחות נאָך מעהר ניט פֿעראָרימט ווערען און ניט פֿאַלען נאָך נידריגער, ווי איצט.

דאָס איז בקצור דער אינהאַלט פֿון דעם ערשטען טהייל פֿון ד"ר הורוויץ'ס רעדע. די רעדע האָט געדויערט זעהר לאַנג און איז ניט געהאַלטען געוואָרען אין דער מאָס. דער רעדנער פֿלעגט צו אָפֿט אַראָבקריכען אָן אַ זייט און זיך צופֿיעל אַריינלאָזען אין זייטיגע ענינים. ער פֿלעגט אויך אָפֿט אַריינפֿאַלען אין גוזמאות. דער שלום. אין וועלכען עס האָט אויסגעקלונגען זיין רעדע, אַז די ווירטשאַפֿטליכע אַרבייט איז נור איין אַרבייט אויף דערווייל (פּאַליאַטיוו) און אַז זי קען די לאַגע ניט אומענדערן, איז געוועזען גענען דעם גאַנצען טאָן פֿון דער רעדע, נאָך וועלכען די ווירטשאַפֿטליכע אַרבייט האָט געמוזט אַרויסקומען שאַרפֿער און וויכטיגער.

נאָר ביי די דאָזיגע אַלע חסרונות, האָט די רעדע דאָך געהאַט שענע געדאַנקען און האָט צום ערשטען מאָל אויפֿגעשטעלט דעם צוזאַמענבונד צווישען דער ציוניסטישער און ווירטשאַפֿטליכער אַרבייט.

גאָר שוואַך איז אָבער אַרויסגעקומען דער צווייטער פּראַקטישער טהייל, וואו דער רעדנער לעגט פֿאָר די מיטלען, ווי צו פֿערבעסערן די יודישע לאַגע. דער פּראַקטישער טהייל קעהרט שוין גאָר אין גאַנצען אום דעם ערשטען טהייל. דער ערשטער טהייל ווייזט אויך די נויטהיגקייט פֿון דער ווירטשאַפֿטליכער אַרבייט און פֿון דעם צווייטען טהייל קענען מיר נור זעהען, ווי אונמעגליך עס איז די לאַגע צו פֿערבעסערן, ווייל אַלץ, וואָס דער רעדנער לעגט פֿאָר, בעשטעהט נור פֿון קליינע זאַכען, פֿון וועלכע מיר קענען אויף קיין אופן ניט זעהען, ווי זאָל דורך דעם דער יודישער דלות קענען פֿערקלענערט ווערען.

דאָס זענען די מיטלען, וועלכע דר. הורוויץ לעגט פֿאָר:

1. אַרטעלען. 2. חברות פֿון ביליגען קרעדיט. 3. אַרטעלען פֿון בעלי מלאכות אויף אַריבערצופֿאָהרען אין די אינערע רוסישע גובערניעס אָדער אין ווייטע מדינות. 4 שולען פֿאַר פֿערשידענע מלאכות. 5 די איינאָרדנונג פֿון דער עמיגראַציע. 6. אַ וועלטנעוועלשאַפֿט צו סטראַהירען יודען. 7. די גרינדונג און די איינאָרדנונג פֿון צדקה־חברות. 8 ביוראָס אויף זוכען אַרבייט. 9. סטאַטיסטיק. כדי צו פֿערגרינגערן די סטאַטיסטיק לעגט דער רעדנער פֿאָר אויסצוקלויבען מוסטער־שטעדט און מוסטער־שטעדטליך, נאָך וועלכע מיר וועלען זיך קענען מאַכען אַ בעגריף פֿון אַלערליי גלייכע שטעדט און שטעדטליך.

דער רעדנער אַליין פֿיהלט מסתמא, ווי וועניג עס פּאַסען זיינע מיטלען צו דעם פּראָגראַם — אויסצוראָטען די אָרימקייט, און ער בערוהיגט דעם עולם, אַז אין יעדער אַרבייט דאַרפֿען מיר אָנהויבען נור פֿון קליינע זאַכען. פֿון קליינע זאַכען, זאָגט ער, קומען מיר צו גרויסע. מען דאַרף נור געדענקען, אַז אויף די קליינע זאַכען טאָר מען ניט בלייבען שטעהן.

קיין ויכוחים וועגען דער ווירטשאַפֿטליכער פֿראַגע זענען ניט געווען, חאָטש עס זענען געווען פֿערשריבען צום וואָרט פֿיעל רעדנער. דעריבער זענען אויך ניט אָנגענומען געוואָרען וועגען דעם קיין החלטות. נאָר דאָס איז געוויס ניט וויכטיג. אַ בעשלוס פֿון דער אַסיפה אויף אַזוי

אָדער אַנדערש וואָלט קיין שום שנוי אין אונזער אַרבייט סיי ווי ניט אַריינגעטראָגען.

די קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל.

וועגען קאָלאָניזאַציע לייענט דר. טשלענאָוו. ער דערמאָנט, ווי עס האָבען זיך געביטען די צייטען. נאָך מיט 4 יאָהר צוריק אויף דער אסיפה אין ווארשוי איז געווען א טיעפֿער תהום צווישען די אַלטע חובבי־ציון און די ציוניסטען. די ערשטע האָבען זיך פֿערנומען נור מיט דער קליינער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל און האָבען מורא געהאַט, אז צוליעב די ציוניסטען זאָל די קאָלאָניזאַציע אין גאַנצען ניט בטל ווערען. די ציוניסטען פון זייער זייט זענען געווען נעגען די קליינע אַרבייט אין ארץ ישראל און האָבען פון קאָלאָניזאַציע ניט געוואָלט וויסען. איצט איז עס אַנדערש געוואָרען. דער פחד אז די ציוניסטישע פּאָליטיק וועט שאדען דער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, איז שוין לאַנג אַראָב. די נרעסטע צווייפֿלער הויבען שוין איצט אָן צו גלויבען אין די ציוניסטישע פּאָליטיק. פון דער אַנדער זייט האָבען די ציוניסטען אָנגעהויבען צו פֿערשטעהן, ווי וויכטיג עס איז, אז די יודען זאָלען שוין איצט ווערען וואס מעהר און וואָס שטאַרקער אין ארץ ישראל. אַזוי האָבען זיך די פֿריהערדיגע „פּאַלעסטינצעס" און די איצטיגע ציוניסטען נענעהנטערט איינע צו די אַנדערע. מען האָט אָנגעהויבען בעסער צו פֿערשטעהן איינע די אַנדערע. די אַלגעמיינע אַרבייט האָט נאָך שטאַרקער פֿערבונדען ביידע צדדים. די שלעכטע צייט, וואָס איז ניט לאַנג געווען אין ארץ ישראל, האָט זיך אָבגערופֿען אויף די געפֿיהלען פון ביידע לאַגערן. אז מען האָט געקליבען א פֿאָנד פֿאַר די אַרבייטער אין ארץ ישראל, האָבען די ציוניסטען געגעבען גלייך מיט די חובבי־ציון. אין דער דעלעגאַציע, וואס איז געפֿאָהרען קיין פּאַריז, זענען געווען צוזאַמען די קאָלאָניזאַטאָרען מיט די ציוניסטען. דערמאַנענדיג די דעלעגאַציע, קען דר. טשלענאָוו ניט איינהאַלטען זיין ביטער געפֿיהל, וואָס איז איהם איבערגעבליבען פון דער נסיעה קיין פּאַריז, און איז מודה, אַז דער געדאַנק פֿון דעלעגאַציע איז געווען ניט גענוג אויסגערעכענט און בעטראַכט.

דער רעדנער שאַצט אָב דעם ווערטה פון די חברות און מענשען, וואָס אַרבייטען אין ארץ ישראל. באַראָן ראָטשילד, זאָגט ער, האָט פֿיעל אויפֿגעטהון פֿאַר די קאָלאָניעס פון ארץ ישראל. די ציוניסטען וועלען איהם תמיד זיין דאַנקבאַר פֿאַר זיין אַרבייט. אָבער ער שטעהט אַליין און אַרבייט אַליין. דער באַראָן איז ניט קיין ציוניסט, ער איז אפילו ניט קיין חובב־ציון.

יק"א איז א צדקה־חברה מיט קאַנצעליאַריעס און שרייבערס. אַלס א צדקה־חברה ברייננט יק"א אויך פֿיעל נוצען. אָבער מיר ציוניסטען קענען ניט בלייבען צופֿרידען מיט יק"א. יק"א פֿערנעמט זיך זעהר וועניג מיט ארץ ישראל. פון די קליינע צדקות וועט די לאַגע פֿון אונזער פֿאָלק ניט קענען בעסער ווערען. א פֿאָלק ווערט מיט צדקה ניט געהאָלפֿען. יק"א מיט איהרע גרויסע קאַפּיטאַלען וואָלט געקאָנט אויפֿטהון ממשות'דיגע זאַכען, אָבער זי פֿערנעמט זיך נור מיט קליינינקייטען. באַראָן הירש האָט געוואָלט מיט זיין געלד פֿעראייניגען די יודען אין איין אָרט. ער האָט נור געמיינט, אַז ארץ ישראל טויג דערצו ניט. ער האָט אויך געזאָגט, אז אויב די פֿאָרשונגען וועלען זיך אַרויסווייזען פֿאַר ארץ ישראל, וועט ער טהון לויט די פֿאָרשונגען. יק"א אָבער געהט מיט דעם באַראָן הירש'ס געלד געגען זיין ווילען. זי צושפרייט נאָך מעהר די יודען.

דער אָדעסער קאָמיטעט איז פֿריהער געווען די איינציגע חברה, וואס האָט געאַרבעט פֿאַר ציון, היינט איז דער אָדעסער קאָמיטעט שוין מעהר ניט קיין בן יחיד. אָבער ער אַליין אַרבייט איצט פֿאַר איינעם פֿון די פּונקטען פון באַזעלער פּראָגראַם. אַלע ציוניסטען דאַרפֿען איהם אין זיין אַרבייט מיטהעלפֿען.

דער רעדנער קלאָגט זיך, וואָס אין די פֿעראיינען פֿערנעמט מען זיך צו וועניג מיט ארץ ישראל און מיט דער פֿראַגע פון קאָלאָניזאַציע.

די ויכוחים וועגען קאָלאָניזאַציע האָבען ניט לאַנג געדויערט. די צייט איז געווען זעהר קורץ און מען האָט נור געקענט אָבטהיילען צו עטליכע מינוט פֿאַר איינינע רעדנער.

ה. לילענבלום ניט איבער איינינעס פון דעם ראַפּאָרט, וואס האָט אויסגעאַרבעט דער אגראנאם עטינגער ביי זיין לעצטער רעוויזיע אין ארץ ישראל.

פֿריילין יפה, די דירעקטריסע פון יפו'ער שולע פֿאַר מיידליך, קלאָגט זיך אויף די פּאַריזער חברה כל ישראל חברים, וועלכע פֿערוועהרט איצט די העברעאישע למורים אין דער שול. די דאָזיגע חברה, וועלכע שטיצט די שול, פֿערלאַנגט, אז העברעאיש זאָל אין דער שול געלערנט ווערען ניט מעהר ווי איין שעה אין טאָג. פֿריילין יפה ווענדעט זיך דעריבער צו דער אסיפה און האָפֿט, אז די ציוניסטען און חובבי־ציון וועלען געבען דער שול די נויטהיגע הילף, כדי זי זאָל קענען געפֿיהרט ווערען ניט נאָך די בעפֿעהלען פון פּאַריז, נאָר אַזוי ווי מיר ווילען.

עס זענען געווען פֿערשריבען נאָך רעדנער צום וואָרט. מען האָט אָבער שוין באַלד געדאַרפֿט פֿערמאַכען די אסיפה און דעריבער איז מען איבערגעגאַנגען צו אָבשטימען די פֿאָרגעשלאָגענע פּונקטען.

די אסיפה נעמט אָן די דאָזיגע פּונקטען, וואָס זענען פֿאָרגעשלאָגען געוואָרען פֿון דר. טשלענאָוו:

1. עס ווערט פֿערלאַנגט פון דעם אָדעסער קאָמיטעט, אז ביי וויכטיגע פֿראַגען וועגען קאָלאָניזאַציע זאל ער האַלטען אַן־עצה מיט די ציוניסטישע פֿאָרשטעהער.

2. אַלס ציוניסטישע פֿאָרשטעהער ווערען דאָ געמיינט די רוסישע מיטגלידער פון דער קאָמיסיע פֿאַר קאָלאָניזאַציע, וואָס ווערט אויסגעקליבען אויפֿ'ן קאָנגרעס.

3. די פֿראַגע, ווי עס דאַרפֿען זיך האַלטען די ציוניסטישע חברות ביי פֿערשידענע אַרבייטען אין ארץ ישראל, ווערט בעשלאָסען דורך אַלע מורשים פֿון די ראַיאָנען צוזאַמען.

4. די אסיפה האַלט פֿאַר נויטהיג, אז אין די חברות זאל מען זיך מעהר אָבגעבען מיט ארץ ישראל. עס דאַרפֿען געהאַלטען ווערען פֿאָרלעזונגען וועגען ארץ ישראל און וועגען די קאָלאָניעס. מען דאַרף פֿערברייטען ביכליך און בילדער איבער ארץ ישראל. מען דאַרף עפּעטערס עולה־רגל זיין קיין ארץ ישראל.

5. די נאַציאָנאַלע ביבליאָטהעק אין ירושלים דאַרף פון אַלעמען געשטיצט ווערען.

6. די מגידים, וואָס פֿאָהרען אַרום פון די מורשים צו רעדען פֿאַר ציוניזם, דאַרפֿען אויך רעדען לטובה פון דעם אָדעסער קאָמיטעט.

7. די אסיפה דריקט אויס איהר וואונש, אז ציוניסטישע חברות אָדער איינצעלנע ציוניסטען זאָלען וואָס מעהר איינטרעטען אַלס חברים פֿון דער אָדעסער חברה.

די באנק.

וועגען באנק לייענט אדוואקאט בעלקאווסקי פון פעטערבורג.

ער ברייננט פון לעצטען באלאנס, אז נייע אקציען־געלד איז צוגעקומען אין דעם לעצטען האלבען יאהר ניט מעהר ווי 11 טויזענד פונט, בעת פריהער פלעגט אין יעדען האלביאהר צוקומען אין דורכשניט 42 טויזענד פונט. ער מיינט, אז אין דעם זענען שולדיג די ציוניסטישע פעראיינען, וואס טהוען צו וועניג פאר די באנק. ער דערצעהלט, אז אין דעם לעצטען האלביאהר איז די הכנסה פון אונזער באנק געוועזן מעהר פאר די הוצאות אויף 2574 פונט. דאס וועט שוין געבען דער באנק די מעגליכקייט צו צאהלען דיווידענד, צו $21^1/_2$ קאפיקע פון יעדער אקציע. ווייטער דערצעהלט ער, אז מיט דער הילף פון אונזער באנק איז נעגרינדעט נעווארען א בעזונדער אקציען־געזעלשאפט צו ארבייטען אין ארץ ישראל מיט א קאפיטאל פון 10 טויזענד פונט. די יודישע באנק האט אין דער נייער געזעלשאפט אריינגעלעגט 4 טויזענד פונט.

ה. בעלקאווסקי בעט, אז די אסיפה זאל ניט אננעהמען קיין שום בעשלוס וועגען דעם דיווידענד. דער דיווידענד דארף ארויסגעגעבען ווערען. דאס וועט געווים צוציהען פיעל נייע אקציאנערען. נאר יעדער אקציאנער קען זיך אבזאגען אליין, ווען ער וויל, פון דעם דיווידענד.

נאך ה. בעלקאווסקי רעדט וועגען דער באנק־פראגע ה. לוריא פון פינסק, דער געוועזענער דירעקטאר פון דער יודישער באנק. ער האלט פאר נויטהיג, אז די באנק זאל דרוקען איהרע באלאנסען יעדען חדש און ניט איין מאל אין א האלביאהר. ווייטער פערלאנגט ער. אז אין ווארשוי זאל ווידער געעפענט ווערען דאס ביורא פון דער יודישער באנק, וועלכעס איז געוועזן פאר א יאהרען. ער לעגט אויך פאר צו גרינדען א בעזונדער צענטראל־חברה אין ווארשוי, וואס זאל פערקויפען אקציעס אויף אויסצאהלען.

י. ל.

פאליטישע איבערזיכט

די יודען אין דער פאליטיק. — די פאליאקען אין פרייסען.

די פאליטיקער פערנעהמען זיך זעלטען מיט דער יודישער פראגע. די יודען האבען ניט קיין אייגענע פאליטיק און ווען די יודישע פראגע שווימט ארויף אויף דעם טיש פון דיפלאמאטען, שטעהען נור די יודען פון דער ווייטענס און הערען זיך צו. זיי קענען זיך נור פרעהען, ווען עס ווערט פאר זיי גערעדט, און וויינען, ווען עס ווערט נעגען זיי געטהון. אין דעם שעפט זיך אויס אין גאנצען די יודישע מיטארבייטונג ביי א פאליטישער פראגע, וועלכע איז אזוי שטארק נוגע די יודען. נור דער ציוניזם מאכט צום ערשטען מאל דעם פריוו, אז די יודען זאלען אליין מיטרעדען אין דער פאליטיק. דר. הערצלס רעדע אין דער קאמיסיע פון ענגלישען פארלאמענט און די אונטערהאנדלונגען, וועלכע די ציוניסטען פיהרען מיט טערקיי, — דאס זענען וויכטיגע פאליטישע געשעהענישען, וואו די יודען זענען צום ערשטען מאל אליין די פאליטישע טהוערס און עסקנים. א אמת'ע יודישע פאליטיק איז נאך אבער ווייט פון אונז, און דערווייל בלייבט אונז נור איבער זיך צו צוהערען, וואס אנדערע טהוען פאר אונז. און דא איז איצט באמת א וויכטיג געשעהעניש, פון וועלכען מיר האבען גאר ניט געקאנט חלומ'ן: די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא פראטעסטירען געגען די רומענישע רעגירונג, פאר וואס זי בעהאנדעלט שלעכט איהרע יודישע איינוואהנער. די אמעריקאנישע רעגירונג האט אריינגעשיקט איהר פראטעסט צו רומעניען און צו אלע אייראפעאישע מלוכות, וואס האבען אונטערגעשריבען דעם בערלינער טראקטאט. דער 44־סטער פונקט פון דעם דאזיגען טראקטאט, וואס איז נעשלאסען געווארען נאך דער רוסיש־טערקישער מלחמה אין 1878־סטען יאהר, רעדט אויס, אז די יודען אין אלע באלקאנישע מלוכות זאלען האבען גלייכע רעכטע מיט די קריסטען. רומעניען אבער ווייס, אז פאר יודען איז ניטא, ווער עס זאל זיך אננעהמען, בעהאנדעלט זי די יודען מיט דער גרעסטער אכזריות, נעמט צו פון זיי אלע פרנסות און נויט זיי ארויסצופאהרען פון לאנד. שוין צוויי יאהר, ווי אלע גרויסע שטעדט פון אייראפא זענען פול מיט רומענישע עמיגראנטען. פון אומעטום שיקט מען זיי ווייטער, און די רומענישע יודען, וואס שלעפען זיך צו פוס אויף הונדערטע ווייארסטען ביז א וועלכען ס'איז פארט, ווערען דערנאך אוועקגעשיקט קיין ענגלאנד און קיין אמעריקא. די דאזיגע עמיגראנטען קומען אין דער פרעמד ווי בעטלער. צווישען זיי געפינען זיך אויך פרויען, אלטע מענשען, קינדער און קראנקע, וואס קענען זייער ברויט אין אמעריקא ניט פערדינען. די יודישע עמיגראנטען לעגען זיך ווי א שווערע משא אויף די צדקה־חברות. אזוינע עמיגראנטען ווערען געוועהנליך אין אמעריקא ניט אריינגעלאזען, אבער דא, זעהענדיג דעם גרויס יאמער פון די רומענישע יודען, געהט אמעריקא לפנים משורת הדין און לאזט די יודען אריין.

דערפאר נעמט זיך אמעריקא דאס רעכט אין נאמען פון יושר און מענשליכקייט ארויסצוטרעטען נעגען די רומענישע רעגירונג, האטש אמעריקא געהערט ניט צו יענע מלוכות, וואס האבען אונטערגעשריבען דעם בערלינער טראקטאט.

דער צירקולאר פון דער אמעריקאנישער רעגירונג האט געמאכט אין גאנץ אייראפא א גרויסען רושם. די מענשליכקייט פון דער אמעריקאנישער רעגירונג האט דערמאנט אייראפא איהר חיוב, וואס זי האט אויף זיך גענומען אכטונג צו געבען אויף די דורכפיהרונג פון דעם בערלינער טראקטאט.

אין די אייראפעאישע פארלאמענטען זענען שוין אויך פריהער די מיניסטארען אנגעפרעגט געווארען, אויב זיי רעכענען וואס צו טהון געגען רומעניען, נאר די מיניסטארען האבען אומעטום געהאט איין תשובה, אז מען קען זיך ניט אריינמישען אין די ענינים פון א פרעמדער מלוכה. צוגלייך האבען זיי אויך בערוהיגט די אנפרעגערס אז זיי האבען ניט וואס מורא צו האבען: זיי וועלען ביי זיך אין לאנד די רומענישע יודען ניט אריינלאזען. נור די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא האבען זיך ארויסגעוויזען פריינדליך צו יודען, נור זיי האבען ניט פערגעסען, אז חוץ אייגענע אינטערעסען איז נאך דא עפיס א העכערער יושר.

דער צירקולאר פון דער אמעריקאנישער רעגירונג וועט ניט פערגעהן אומזיסט. דערווייל האט זיך אבגערופען נור ענגלאנד. זי האט אויך פונאנדער נעשיקט א צירקולאר צו די אייראפעאישע מלוכות, אין וועלכען זי פראטעסטירט גלייך מיט אמעריקא געגען די אונמענשליכקייט פון דער רומענישער רעגירונג.

צווישען אלע אייראפעאישע מלוכות, וואס האבען אונטערגעשריבען דעם בערלינער טראקטאט, נעהט איצט וועגען די רומענישע יודען א אפטע קארעספאנדענץ.

אין דער פאליטישער וועלט שטעהען די יודען אלס פאלק אויף דעם נידריגסטען שטאפיל. מיט איין שטאפיל העכער, אבער נאך אויך זעהר נידריג, שטעהען די פאליאקען. מיט גרויס אינטערעס האבען זיי געווארט אויף דעם קייזער ווילהעלמס קומען קיין פאזען. זיי האבען גע־

מיינט, אַז דאָס פּוילישע פאָלק אין פּאָזען וועט ווי עס איז אויסדריקען ביי דער געלעגענהייט זיין פּראָטעסט געגען די איצטיגע פּרייסישע פּאָליטיק, וואָס רודפ'ט די פּאָליאַקען. צוגלייך האָט מען געוואָרט אויף אַ נייע רעדע פון דייטשען קייזער וועגען זיין פּוילישער פּאָליטיק. די פּאָליאַקען אין פּאָזען האָבען אָבער קיין זאַך ניט געקענט טהון. דאָס איינציגע, וואָס זיי האָבען נור געטהון, איז געווען דאָס, וואָס אַ פּאָר בעלי־בתים האָבען ניט אָנגעצונדען קיין אילומינאַציע און ניט אַרויס־געהאָנגען קיין פאָהנעס. נור די דייטשען האָבען זיך געמאַכט דאָס אַלץ ניט זעהענדיג, און די געפיהלען פון פּוילישען פּאָלק האָבען זיך ביים קייזערס אויפענטהאַלט אין פּאָזען גאַנץ וועניג געלאָזט פיהלען.

די רעדע פון דעם דייטשען קייזער אין פּאָזען איז געווען איצט ניט אַזוי פיינדליך, ווי זיין רעדע, וואָס ער האָט געהאַלטען איבער פּאָליאַקען מיט עטליכע חדשים צוריק אין מאַריענבורג. אָבער אין איהר קלינגט פון דעסטוועגען אויך דערזעלבער פעסטער, ענטשלאָסענער טאָן, ווי דעמאָלט. פּאָזען, זאָגט דער קייזער, מוז גוט פּרייסיש און נוט דייטש זיין. ער איז ניט, זאָגט ער, געגען די קאַטאָלישע אמונה, ער שיצט די רעכטע פון די קאַטוילּיקען ניט וועניגער ווי די רעכטע פון די פּראָטעס־טאַנטען. ער איז אויך ניט געגען די פּוילישע נאַציאָן. זאָל זי טייער האַלטען איהרע געשיכטליכע זכרונות, אָבער זי דאַרף וויסען, אַז דאָס זענען מעהר ניט ווי אַלטע זכרונות. איצט איז ניטאָ מעהר קיין פּוילישע פּאָליטיק. אין דער פּאָליטיק זענען זיינע פּוילישע אונטערטהאָנען ניט מעהר ווי דייטשען און זיי מוזען זיין טרייע דייטשען.

מיר זענען זעהר מסופק, אויב דעם קייזערס רעדע וועט קענען איינרוהיגען די דייטשע פּאָליאַקען. אַ פאָלק מיט היסטאָרישע זכרונות קען זיך קיין מאָל ניט זאָגען: מיר האָבען שוין אונזער וועלטיל אָבגעלעבט, פון היינט אָן וועלען מיר נור לעבען מיט די שענע זכרונות פון אַמאָל. כל־זמן אַ פאָלק פיהלט זיך אַלס פאָלק וויל עס אויך לעבען מיט האָפנונגען אויף שפּעטער. דער צוזאַמענשטויס צווישען דער דייטשער רעגירונג און די דייטשע פּאָליאַקען איז דורך דעם קייזערס רעדע ניט אָבגעשוואַכט געוואָרען. י. ל.

די פערשפּעטיגטע

נישט לייכט קומט אָן דאָס לעבען די מענשען, וואָס זענען געבוירען געוואָרען אַביסיל צו פריה, וואָס דער פערשטאַנד זייערער האָט געמאַכט אַ שריט ווייטער, ווי דער פער־שטאַנד פון דער מענגע מענשען, צווישען וועלכע זיי לעבען. על־פּי־הרוב פערשטעהט מען זיי נישט, זיי ווערען געיאָגט און געפּלאָגט, מען שרייט זיי נאָך אין די גאַסען "אפּיקורסים" און דעסגלייכען שילט־ווערטער. זייער גאַנץ לעבען מוז זיין אַ מלחמה געגען אַלע, און נור אין דער מלחמה קאָנען זיי געפינען זייער טרייסט און זייער גליק. נאָר ערגער פאַר זיי לעבט זיך די פערשפּעטיגטע, די וואָס זענען געקומען אַביסיל צו שפּעט, ווען דער נייער געדאַנק איז שוין אויס ניי געוואָרען, ווען ער האָט שוין פערלוירען די קראַפט צו בעגייסטערן די מענשען, וואָס האַלטען אין איהם און קאָנען נישט אַנדערש לעבען ווי מיט איהם. אַזעלכע פערשפּעטיגטע האָבען נישט אפילו די טרייסט, אַז זיי זענען קעמפּפער פאַר אַ נייער אידעע, אַז זיי זענען קלוגער און בעסער פאַר אַלע, און אַז איבער דעם מוז זייער לעבען זיין שווערער און האַרטער. פון איין זייט זענען קענען זיי די אַלטע רוהיגע מענשען, וואָס ווילען פון דעם נייעם נישט וויסען, וואָס בעדאַרפען עס נישט; פון דער אַנדערער זייט האָט שוין די נייע אידעע, ווי אַלע נייע אידעען, אַז זיי ווערען אַביסיל עלטער, אָנגעהויבען וועלקען; איינציגוויז ווייזען זיך איהרע שוואַכע זייטען; עס פערליערט זיך דער הייליגער קינדישער גלויבען אין איהר, — און די פערשפּעטיגטע וואַנדלען, ווי שאָטענס, פערוואָגעלט, ווי מען זאָגט, פוןביידע וועלטען. זייער לאַגע איז אַ ביטערע און אַ שווערע צווישען דעם אַלטען דור, וואָס קוקט אויף זיי קרום, יאָגט און פּלאָגט זיי, ווי ער קען, און זיי אַליין פערליערען דאָס גלויבען אין זיך און פיהלען זיך שולדיג קעגען אַלע...

איך וויל יעצט רעדען וועגען פּוילישע "משכילים", וועגען פּוילישע בהורים און יונגע לייט, וואָס האָבען פון דער נייער העברעאישער און יודישער ליטעראַטור עפּיס געלעזען און וואָס זענען אויף אַזוי פיעל ענטוויקעלט און קלוגער געוואָרען אום צו פערשטעהן, ווי שלעכט, ווי פערדאָרבען, און נאַריש דאָס לעבען איז, וואָס זיי מאַכען מיט. אַזעלכע זענען פאַרהאַן זעהר אַסך, צווזייט און צושפּרייט אין פּוילישע שטעדט און שטעדטליך, וואו די "השכלה" הויבט ערשט אָן אַנצוריהרען. די עטליכע פּוילישע נובערניעס, ווי פּיעטרקאָב, קיעלץ, ראַדום, האָבען פערשפּעטיגט אויף גאַנצע 40 יאָהר קעגען ליטאָ. דאָס וואָס די השכלה האָט דאָרט אופגעוועקט 40 יאָהר צוריק, הויבט זי דאָ ערשט אָן צו וועקען און אויפצוריהרען. זי געהט אויף דעם זעלבען וועג, וואָס זי איז דאָרט געגאַנגען; העלפט זיך, ווי דאַמאָלס, מיט דער העברעאישער, אין דער לעצטער צייט אויך מיט דער יודישער. און פליעסט איין אין בתי־מדרשים, אין חסידישע שטעדטליך, ווי דאָרט אין די קלויזען. אַז איהר וועט היינט עפענען אַ טהיר פון אַ פּויליש בית־המדרש, וועט אונגעריכט אַריינקומען און צוגעהן צו אַ טיש, וועט זיך נישט איין פאָר הענד בעוועגען אום צו בעהאַלטען עפּיס אַ קליין ספר'ל, "אַ טרפה־פסול", ווי מען רופט עס נאָך ביז היינט אין פּוילען. על־פּי־הרוב מוז מען זיך מיט אַ בלאַט צייטונג, ווער שמועסט נאָך מיט אַ ביכיל היטען, ווי מיט דער גרעסטער עברה. מען בעהאַלט אונטער די שעניקעס, אין די עמודים, און גאַנץ אָפט קומען פאָר די זעלבע סצענעס, וואָס דער פאָרינער דור שרייבער האָט בעשריבען, ווי אין "התועה בדרכי החיים" "הדת והחיים", וואָס מיר לעזען היינט, און וואונדערען זיך, ווי אַזוי דאָס אַלץ איז געשעהן, און פיהלען אַ צופרידענהייט, אַז מיר זענען פון דעם שוין ווייט אָבגענאַנגען.

און אונז פאַלט נאָר נישט איין צו טראַכטען, אַז עס זענען פאַרהאַן טויזענדער יונגע לעבעדיגע בעשעפעניש, וואָס לעזען די זעלבע סצענעס מיט טרעהרען אין די אויגען, וואָס פיהלען אין יעדער שורה, אין יעדען וואָרט אַן אָבקלאַנג פון אייגענע צרות. דאָס אַלץ וואָס איז דאָרט געשילדערט: די נאַרישע פאַנאַטישע עלטערן, וואָס מאַטערן זייערע אייגענע קינדער; די קינדער, וואָס גלויבען אין "השכלה", אין דער הייליגער קראַפט פון מענשליכען פערשטאַנד מעהר נאָך, ווי זייערע עלטערן אין תורת־משה און אין רבי'ן, — דאָס אַלץ איז אַ געשיכטע, וואָס פּאַסירט פאַר זייערע אויגען; דאָס וואָס דערפילט זייער גאַנצע נשמה. די זעלבע עלטערן, די זעלבע קינדער, די זעלבע רדיפות, — נור איין זאַך פעהלט: עס פעהלט די יונגע לייט דער גלויבען אין זיך, דער גלויבען, אַז זייערע געדאַנקען און געפיהלען זענען ערהאַבענער, איידלער און קלוגער ווי זייערע עלטערנ'ס; עס פעהלט זיי דער מוטה, די גרויסע קראַפט, וואָס קאָן דעם מענש גליקליך מאַכען אין דער ערנסטער לאַגע.

דורך די 40 יאָהר, וואָס פּוילען איז געשלאָפען, וואָס זי איז איינציגנוויז אַרומגענומען געוואָרען מיט אַ גאַנצער קייט גרויסע און קליינע גוטע־יודען, וואָס פערמעהרען זיך, ווי שוואָמען נאָך אַ רעגען, און פערשפּרייטען זייער ממשלה אויף די נידריגסטע קלאַסען פון פאָלק;

בשעת ווען אין פוילען האט מען פון א צייטונג, ווער שמועסט נאך פון א ביכיל נישט געוואוסט און פון אפיקורסים האט מען נישט געהאט קיין בעגריף, — אין דער זעלבער צייט האט זיך ביי אונז אין דער ליטעראטור און אין לעבען אלץ איבערגעקעהרט. מיר ווייסען היינט שוין אלע, אז ״די השכלה האט אין אונז ״געפעלשט, אז זי האט נישט געגעבען דאס וואס זי האט צוגעזאגט״, און דעסגלייכען פזמונים, וואס זענען בעקאנט יעדען אינטעליגענטען לעזער. עס האט אויפגעהערט דער קאמפף קעגען נארישקייט, פינסטערניש און פאנאטיזם, עס איז פערשוואונדען די התלהבות פאר השכלה, דאס לעכצען און שטרעבען נאך ליכט, פערשטאנד און גליק. עס איז אוועק די צייט, ווען א יונגער בחור, א משכיל, קומענדיג אין א פרעמדע שטאדט, האט נור געברויכט דאס ווארט ״השכלה״ ארויסצורעדען, כדי יעדער משכיל זאל זיך פיהלען פאר זיינס א ברודער, פאר א מיטקעמפפער פאר א י י ן הייליגער אידעע. אין יענער צייט זענען נעגרינדעט געווארען שולען, חברות צו שטיצען יונגע לייט, וואס ווילען זיך לערנען, און יעדער אינטעליגענט, וואס האט זיך ערשט נישט לאנג געהאט ארויסגעריסען פון דער פינסטערער ספערע, האט געהאלטען פאר א חוב צו העלפען מיט אלע מיטלען דער נייער יוגענד, וואס האט צוגעפליעסט אין די גרויסע שטעדט אריין פון דער פראווינץ. עס איז פערשוואונדען די צייט, און אונזערע פוילישע משכילים האבען פערשפעטיגט.

״השכלה, — וואלט מען היינט געענפערט אזא יונגען מאן — מהיכא תיתא, גאנץ גלייך... דאס הייסט פון אונזער זייט נעבען מיר א הסכמה, נאר צי העלפען מיר? צי דאנה׳ען מיר ווענען זיי? האט פוילען איין חברה זיי צו שטיצען?

איהר וועט היינט טרעפען אין יעדען גרעסערען חסידישען שטיבל אין פוילען עטליכע יונגע לייט, וואס זענען ווייט אבגעגאנגען נישט נור פון חסידות, נאר אויך פון דעם אלעם, וואס רינגעלט זיי ארום. בחור־וויז האבען זיי עפיס געלעזען, די ביכער און די צייטונגען, צי זיי זענען געווען פאר השכלה, צי זיי האבען גערעדט ווענען לאומיות, ציוניזם און האבען אסך מאל א שטיין געווארפען אין דעם אלטען אבגאט ״השכלה, — האבען סיי־ווי־סיי, ווילענדיג צי נישט ווילענדיג א נייע וועלט געעפענט דעם יונגען לעזער, געריהרט זיין אלטען גלויבען, גרעסער, ברייטער און פערשטענדיגער איהם געמאכט די ערד, אויף וועלכער ער לעבט. נייע געדאנקען און געפיהלען, נייע פערלאנגען און בעגריפען האבען זיי איהם געגעבען, נאר נישט א י י ן שטראהל האפנונג צו דערגרייכען צו דער ווייטער ברייטער וועלט, וואס ליעגט ווייט פון בית־המדרש, פון חסידים־שטיביל, פון רבי׳ן און קהל, פון געוועלב און פרנסה. אזא בחור, אויב ער האט אין זיך נישט געהאט צופיעל היץ, אויב ער האט געהאט נענוג קאלטען, רוהיגען פערשטאנד, האט געמוזט שווייגען, בעהאלטען די ביכליך און די נייע געדאנקען טיעף, אז קיינער זאל פון זיי נישט וויסען, און טהון, וואס אלע טהוען: חתונה האבען צו 18 יאהר, עסען קעסט, קינדלען, מאכען א געוועלב און ציהען דעם שווערען יאך פון טאפעלטען גלות: פון אויסווענדיגען און פון אינווענדיגען, גלייך מיט אלע. די ביכליך האט ער שוין לאנג אוועקגעווארפען, נאר דער גלויבען איז געריהרט געווארען, און דאס איז אזא פעהלער, פון וועלכען א מענש קאן זיך שוין קיינמאל נישט אויסהיילען. און אט וועט איהר זיי היינט זעהען געהן אין שטיבליך אריין מיט טלית ותפלין אונטער׳ן ארעם, שטעהענדיג אין געוועלב, ארויסקוקענדיג אויף א קונה מיט פערטראכטע, מידע און פערצווייפעלטע אויגען, אוועקפאהרענדיג צו׳ם רבי׳ן... יא, אויך צום רבי׳ן מוז מען פאהרען: באלד וועלען די קינדערליך אויסוואקסען און מען וועט ברויכען מיט זיי א׳ן ארענטליכען שדוך צו טהון... נאר פרופט זיך צו זייער הארץ צו צוריהרען, פרופט אין אזא נשמה אריינצוקוקען, וועט אייך א שרעק אנפאלען פאר דער פוסטקייט און יאוש, וואס דארטען איז. ער שאקעלט זיך און דאווענט, ווען דאס הארץ בעט נישט, טרינקט מיט אלע אין רעדיל, בשעת ווען אלץ איז פרעמד; פאהרט צו׳ם רבי׳ן, גיט א פדיון און פרעגט א׳ן עצה, בשעת ווען דער רבי איז נור א שונא, פאר וועלכען מען מוז זיך היטען, פאר וועלכען מען קען פער׳מסר׳ען... און אזוי נעהט דאס לעבען דורך, א פינסטער, טרויריג לעבען אהן האפנונג און גלויבען און אזוי ווערען קינדער אויפגעצויגען, קינדער, וואס מען ברענגט אויף דער וועלט, ווייל אלע פיהרען זיך אזוי, און וואס וועלען אויפוואקסען און זיין אונגליקליך, ווי זייערע עלטערן.

עס וואלט שוין צייט געווען, מען זאל עפיס טראכטען ווענען די פערוואגעלטע נשמות; ווען נישט ווענען זיי, ווייל זיי איז שווער צו העלפען, טאמיר האטש ווענען נייען דור, וואס וואקסט אונטער, און וועלכען עס ערווארטעט דער זעלבער גורל.

N.

יודי׳שע שטעדט און שטעדטליך.

נישט געבייזערט זיך, ווארשויער דאקטוירים!

כעס — זאגט דער „תלמוד״ — איז עבודה זרה!

און שמעקט אייך נישט דער „תלמוד״, נאט אייך א לאטייניש ווערטיל: יופיטער, דו ביזט בייז? א סימן — ביזט אומגערעכט!

און אפשר האלט איהר נור פון רעצעפטען־לאטיין? נאט אייך א פראסט ווערטיל, אפשר א שניידעריש: ווי מען גיט א קלאפ אן טיש, רופט זיך אן די שער!

טהייל זינגען:

עס האט געהאט דאס מיידאלע
א נעזיל ווי א קיגאלע;
האלט זי שטארק פון נעזאלע
און שרייט נאר אויפ׳ן שפיגאלע!

אמת, א יושר?

צי האב איך אייך אלע אין איין זאק אריינגענומען און אויפ׳ן מארק אויסגעשיט?

צי האב איך אויפגעהויבען א האק אויף אייערע בוימער, צי נור א פוס אויף די הונד־שוואמען, וואס וואקסען אין זייער שאטען?

נאך וואס לאזען די בוימער די צווייגען אראב און ווילען די הונד־שוואמען פערשטעלען?

„ליכט! לופט! — שרייט איהר ביי׳ם קראנקענס בעט — ארוים מיט׳ן מיסט!״

און אז עס קומט צו אייך, וואלט איהר די לאדענס פאר א פרעמד אויג פערמאכט! אייער מיסט (און ווען איהר שווייגט, וואלט עס נישט א י י ע ר געווען) איז ה י י ל י ג... און ווער מאכט עס הייליג? די מאראליטעט? דער דאקטארישער מוסר, וואס הייסט פערשווייגען, קוקען דורך די די פינגער, וואס א קאלעגע טהוט! אחדות, זאגט איהר, מוז זיין!

ווער איז דעם מוסר, וואס איז געמאכט געווארען פאר גאנצע 1000 דאקטוירים נעגען 100,000 קראנקע! וואלט נישט גלייכער געווען יר אהת פון 999 דאקטוירים ע ה ר ל י כ ע געגען א טויזענדסטען שווינדלער?

„א יונגער יודישער דאָקטאָר — שרייבט איהר, דאָס רחמנות צו דערוועקען — קען זיך נישט אויסארבייטען. קיין שטעלע אלס יוד בעקומט ער נישט. קורירען האָבען זיך אונזערע יודעליך ליעב ביי נישט־יודען...

אמת — נאָר צו איז נור א י י ע ר לאַגע אַזוי שלעכט, אָדער איהר וועט אלע ערלויבען, זיי זאָלען זיך מיט דער לאַגע פאַרטהיידיגען?

און זאָגט נור, רבותי, אויב כל־ישראל־חברים שמעקט אייך אַזוי, — ווער דיענט ביי אייך?... וואו קויפען אייערע ווייבער? ווער נייהט, שטיקט און העפט פאַר אייך? ווער זענען די שטיוועל אויף אייערע פיס, די צילינדער אויף אייערע קעפ, די רעק אויף אייער לייב? וואָס פאַר א ביכער ליגען רויט געבונדען אין אייערע וואַרטע־צימער? און איהר אליין וואָס לעזט?

און א דאָקטאָר לויפט ארויס פון א יודישען שוסטער און צעהלט איבער די פאַר גראָשען, און געפינט א דורכגעשטאָכען צעהנגעריל און שפייט אויס: פאַדליעץ!

און א דאָקטאָר לויפט ארויס פון א יולדת, וואו ער האָט, נאָך איין „איבערזעהען", אויסגעשטעלט די יד אויף נאָך צעהן רובל א־ניט „בדמיך חיי!", ער האַפט דעם פאַלטאָ! — — —

און די ביידע דאָקטוירים טרעפען זיך.

-- יאַק שע מאַש, קאָלעגאַ!

— יאַק שע מאַש קאָלעגאַ!

און קלאָגען זיך אויף יודישע פּראַקזיס.

יד אחת — — אחדות — — — —

ווי א פודעל פון קאַלטען וואַסער שפרינג איך ארויס פון דאָקטעריי און מוסר און טרייסעל מיך אָב און וואַרף מיך אויף שטעדט־און־שטעדליך־דינגען זאַמד!

פון מוסר ווי אויך פון רעצעפּטען וועט שוין נישט זיין א וואָרט, דערפאַר וועט נאָך א מאָל זיין: אחדות! און ווייסט איהר צווישען וועמען אחדות? צווישען קהלות! נאַטירליך נישט צווישען אלע; דערווייל צווישען צוויי! — —

פאַר צייטען, אַז עס זענען קיין באַהנען נישט געווען, שאַסעען ווייניג, און אויף די טראַקטען איז מען נישט זיכער געווען מיט'ן לעבען, פלעגט טהייל מאָל שלום און מלחמה צווישען שטעדט אָבהענגען פון איין אתרוג. נאָהנטע קהלות האָבען געהאַלטען בשיתפות אתרוגים, און איין עקסטרא ערל, וואָס פלעגט רייטענדיג איבערפיהרען איין אתרוג פון קהלה צו קהלה... מעשה שהי' און דער ערל האָט אָבגעביסען דעם פּטום אין זאַמושטשיק, האָט שעברשין איהר העלפט אתרוג נישט געוואָלט בעצאָהלען און יאָהרען לאַנג האָט זיך געצויגען א פּראָצעס צווישען ביידע קהלות... אָדער שלום און מלחמה צווישען שטעדטליך, האָבען זיך געווענדט אין רב: וואָרום פאַרצייטען, ווען תורה איז געווען פול אין אלע ווינקעליך, פלעגען צוויי אפילו דריי קהלות האָבען אין גאַנצען א י י ן רב, וואָס פלעגט זיצען דאָ א חודש, דאָרט א חודש, פיהרען ביידע ישיבות, פסק'נען אין ביידע דין־תורה'ס, קוקען אויף יודישקייט און אין איינוועגס אויף אָרימע לייט, מען זאָל נישט מאַכען קיין „קנוניא" און „מיקר זיין דעם שער" פון „צרכי אוכל נפש" — בפרט מעהל אויף פסח, פיש אויף שבתים וימים טובים — זאָלען נישט זיין טהייער וכו'...

היינט האָלט שוין בעוונותינו הרבים די תורה אין איין צוריקפליהען אין הימעל אריין; דין תורה'ס האָלט מען נישט, עס קאָסט טייערער און עס דויערט לענגער ווי אין געריכט — און וועגען יקרות בפרט און וועגען אָרימע לייט בכלל קלערט מען שוין לאַנג נישט — און יעדעס שטעדטיל האָט זיינע דריי פיער רבנים און שרעקט זיך, עס זאָל נישט קומען קיין פינפטער און קיין זעקסטער!..

וואָס דען האַלט צוזאַמען, ווי מען שרייבט, רעזינא, א קהלה אין בעסעראַביען, וואָס לעבט פון טאַבאַק און וויינטרויבען, און רובניצא — א פוילישע קהלה, וואָס מען שרייבט נישט פון וואַנען זי לעבט?

וואָס קען זיין אַזוינס, וואָס בעהעפט די צוויי שטעדט, וואָס דער בייזער טייך דניעסטער צושיידט מיט זיינע וואַסערן?

א מקוה איז עס!

אין רעזינא איז אָבגעברענט געוואָרען די מקוה, אין ריבניצא נאָך נישט!

פאָהרען זיך רעזינער ווייבער כשר'ען קיין ריבניצא און דאָס ריבניצער באָד שיקט נאָך זיי ארויס שיפליך איבער'ן דניעסטער קיין רעזינא — אחדות! —

און פאַר די שיפליך צאָהלט מען נישט — מיט'ן באָד־געלד איז מען יוצא — — —

און ווען מען הייצט אין ריבניצא דאָס באָד, שיקט ארויס די רעזינער רביצין א חברה ווייבער אין די רעזינער גאַסען, און זיי קלאַפּען שטילערהייט פאַרטאָג אָן אין די לאַדען — און יעדער קלאַפּ איז א בשורה טובה, א נחמה:

די שיפליך קומען, די שיפליך קומען!

נישט לאַנג אָבער — זאָגט מען — וועט צווישען א פוילישע שטאָדט מיט א בעסעראַבישער זיין אחדות!

אין רעזינא זאָגט מען איז פאַרהאַן א זעיר אנפין פון באַראָן הירש, א גביר א חשוך־בנים — אויף איהם האָפט מען, ער וועט צוריק אויפשטעלען דאָס באָד! האָטש די ווייטע קרובים להכעים!

זעהט דאָקטוירים, דערהאַלט איהם ביי'ם לעבען, האָטש ביז דער צוואָה!

די ביהן.

די יודישע וועלט.

געזעצען און משפטים.

= די „רוסישע טעלעגראַפען־אַגענטור" איז מודיע, אז כדי צו העלפען די רומענישע יודען און כדי צו בעווארענען, אז אָרימע עמיגראַנטען זאָלען נישט אנטלויפען קיין אמעריקא, האָט דער שטאַאטססעקרעטער ה ע י פון די פעראייניגטע שטאַטען זיך געווענדט מיט א בריעף צו די אַמריקאנישע געזאַנדטע ביי אלע אייראָפּעאישע מלוכות, וועלכע האָבען אונטערגעשריבען דעם בערלינער טראַקטאַט. אין זיין בריעף דריקט העי אויס די האָפנונג, אז די דאָזיגע מלוכות וועלען דערמאהנען רומעניען וועגען דעם חוב, וואָס די ציוויליזאַציאָן לעגט אויף זי ארויף — צו פערבעסערען די לאַגע פון די רומענישע יודען.

= דער „ד ע ל י ט ע ל ע ג ר אַ ף" איז מודיע אין א דעפעשע אויס נ י ו י אָ ר ק: דער ראַפּאָרט פון קאָמיטעט, וועלכען דער ניויאָרקער מער ה. ליו האָט געזעצט אויסצופאָרשען די אונרוהען, וואָס זענען געווען בשעת דער לויה פון דעם ניו־יאָרקער רב ר' יעקב יוסף, בעשטעטיגט אז די פּאָליציי איז אומגערעכט ארום און אַרום. די יודען, וואָס זענען געווען אויף די לויה, זאָגט דער ראַפּאָרט, זענען ריין פון יעדער שולד. די הויפּט־שולד פון די אונרוהען ליגט אויף די בעאַמטע פון הוי'ס פאַבריק. די פּאָליציי בעהאַנדעלט שלעכט די אַריינגעפאָהרענע יודען פון לאַנג אָן און אין דעם טאָג פון דער לויה האָט זי בעזונדערס ארויסגעוויזען איהר גראָבקייט געגען די יודען, וועלכע האָבען מלוה געווען דעם מת. דער ראַפּאָרט מאַכט אויך שולדיג דעם פּאָליציי דעפּאַרטעמענט דערפאַר, וואָס ער האָט נישט פאָרגענומען קיין מיטלען צו פערהיטען די אונאָרדנונגען. אויסערדעם קריטיקירט דער ראַפּאָרט דעם קאָמיססאַר פ אַ ר ט ר י ד ז דערפאַר, וואָס ער האָט ניט געוואָלט אבזאָגען 2 אנגעקלאַגטע פּאָליציי אָפיצערען, ביז זיי זענען גע'משפט געוואָרען פון געריכט.

—איינע פון די גובערנסקע פראוולעניעס האט פערוועהרט אַ יודישע פרוי צו וואהנען צייטווייליג אין אַ דארף אלס פריקאשטשיצע, ווייל אין רעמזעלבען דארף וואהנט אויך איהר מאן און זייער וואהנען צוזאמען אויף איין ארט וועט אויסקוקען ווי אַ שטענדיגעס זיצען אין דארף. די פרוי האט זיך געקלאגט פאר'ן סענאט, און דער סענאט האט געפס'קעט, אז ווייל יעדער פון זיי בעזונדער מעג וואהנען אַ געוויסע צייט אין דארף, מעגען זיי אויך וואהנען צוזאמען אלס מאן און ווייב.

— דער טיפליסער פאָליציימייסטער האט געהייסען די פריסטאוועו מזהיר זיין אַלע יודישע בעלי מלאכות פון פרעמדע שטעדט, וועלכע האבען געוועלבען נעבען זייערע ווארשטאטען, אז זיי זאלען במשך פון 1 חדש איינשטעלען דעם האנדעל מיט אזעלכע ארטיקלען, וואס ווערען נישט אויסגעארבעט פון זיי אליין; אויב זיי וועלען נישט מקיים זיין דעם בעפעהל צו דער בעשטימטער צייט וועלען די געוועלבען ווערען פער'התמט.

*

יודישע קהלות.

— צווישען די דעפוטאציעס. וועלכע זענען געווארען אויפגענומען פון דעם רוסישען קייזער אין קורסק בשעת די גרויסע מאנעווערס. איז געווען איין דעפוטאציע פון דער קורסקער יודישער קהלה. די דעפוטאציע האט דערלאנגט דעם קייזער אלס מתנה איין ספר תורה אין אַ העמדיל אויסגענעהט מיט זילבער.

*

עמיגראציע.

— א מיטגליעד פון דער קעניגליכער קאמיסיאן אויסצופארשען די עמיגראציאן אין ענגלאנד מאיאר ב. ג. ג א ר ד א ן איז געשיקט געווארען פון דער קאמיסיע אויסצופארשען די לאגע פון יודען אין רוסלאנד און פוילען. דעם 18-טען סעפטעמבער איז ער געווען אין ווארשא און האט בעזוכט די יודישע צדקה-חברות. דעם מאיאר גארדאן זענען זעהר געפעלען געווארען די ווארשטאטען צו לערנען מלאכות, וואס זענען איינגעריכטעט פון דער יודישער געמיינדע. דערהויפט זענען איהם געפעלען די גוסארבייטען פון די שילער. צום אנדענקען האט ה' גארדאן בעקומען אַ מעדאיל מיט מיצקיעוויטש'ס בילד, וועלכע די שילער האבען אליין אויסגעגאסען.

*

ציוניסטישעס.

— אין ה א מ ב ו ר ג איז געווען פון 5-טען ביז'ן 10 סעפטעמבער דער 13-טער וועלט קאנגרעס פון אָריענטאליסטען, געלערענטע, וועלכע פארשען אויס די מזרח-לענדער. די האמבורגער חברה „א ל י ד ע", וועלכע איז עוסק אין אנגראָ פערקויף פון ארץ ישראל וויין, האט זיך בעניצט מיט דער געלעגענהייט צו פערבעטען די מיטגליעדער פון קאנגרעס, וועלכע פערנעהמען זיך בעזונדערס מיט אויספארשונג פון ארץ ישראל, אין די קעלערען פון דער חברה, כדי זיי בעקאנט צומאכען מיט דער יודישער וויין-פראדוקציאן אין ארץ ישראל.

דעם 20-טען סעפטעמבער זענען געקומען די מיטגליעדער פון קאנגרעס אין די וויינקעלערען פון דער חברה, וואו דער געשעפטספיהרער ה' ט אַ ר ל ו י האט זיי אויפגענומען, געפיהרט איבער די קעלערען און ערקלערט די וויין-אַרבייטען אין ארץ ישראל. נאכהער האט מען פערבעטען די געסט צום טיש, וואו מען האט געהאַלטען רעדען ביים וויינטרינקען. די ערשטע רעדע האט געהאַלטען ה' ב א מ ב ו ס, דער דירעקטאר פון דער דייטשער אבטהיילונג פון „אלידע" (דער הויפט-ארט פון איהר איז אין פאריז) וועלכער האט בעגריסט די געסט און ערקלערט די סבות, וועלכע האבען ארויסגעבראַכט די יודישע וויינפראדוקציאן אין ארץ ישראל. נישט לייכט איז געווען — זאגט דער רעדנער — צו געווינען דעם וועלט מארק פאר דעם ארץ ישראל וויין, הגם ער האט בעקומען איין גאלדמעדאל אויף דער פאריזער וועלט אויסשטעלונג. אכער עס איז דאָך געלונגען, די האמבורגער אבטהיילונג פערקויפט יעהרליך 30,000 העקטאליטער און די איבעריגע אבטהיילונגען 20,000 העקטאל. דערויף האט געהאלטען א רעדע פראָפ' ל ע פ מ א ן אויס היידעלבערג וועגען דעם מאראַלישען ווערט פון ישוב ארץ ישראל. איין גרויסען איינדרוק אויף די פערזאמעלטע האט געמאכט פראפעס' ד י י ט ש אויס צינצינאטי, וועלכער האט גערעדט ה ע ב ר ע א י ש וועגען דער אויפלעבונג פון ארץ ישראל. פראפ' ק ו י צ ש, דער פרעזידענט פון „פ א ל ע ס ט י נ א פ ע ר א י י ן" (דאס איז א קריסטליכער פעראיין, וואס פערנעמט זיך מיט דער אויספארשונג פון ארץ ישראל) האט גערעדט איבער די אַלגעמיינע בעדייטונג פון דער יודישער קאלאניזאציע און אויסגעדריקט זיין פרייד איבער די העברעאישע רעדע פון ה' דייטש. דער פרעדיגער דר. פאזנאנסקי אויס ווארשא האט געענדיגט מיט א ברכה פאר ארץ ישראל.

בערך 100 געסט זענען געווען אין די קעלערען פון „אלידע", אויסער די אויבען דערמאנטע זענען געווען צווישען די געסט פראָפ' ש ט ר א ק אויס בערלין, דר. ר י ע ג ע ר און דר. ג ר י נ ו ו א ל ד אויס האמבורג, גייסטליכער י ע ר ע מ י א ס אויס לייפציג, אבערראבינער ס י מ א נ ס ע ן אויס קאפענהאגען, פראפ. ב ו ה ל און דר. ע ש ט ר ו פ אויס קאפענהאגען און פיעל אנדערע.

ה' יאסינאווסקי דער פארשטעהער פון ווארשויער ציוניסטישען ראיאן האט בעקומען א ידיעה פון דער קאנצעליי פון ווארשויער גענעראל-גובערנאטאָר אז ציוניסטען איז ערלויבט צו מאכען ציוניסטישע פערזאמלונגען און פארצולייענען רעפעראטען כדי צו פערברייטען די ציוניסטישע אידעע (קוריער פאראנגי פון 19/9).

פון לאנדאן איז מען מודיע אז דער מיניסטער טשעמבערלען האט מסכים געווען מבטל צו זיין דעם בעלאגערונגס צושטאנד אין קאפלאנד (זיד-אפריקא). דאדורך וועלען אויך בטל ווערען די שוויריגקייטען וועלכע די עמיגראנטען האבען געהאט קומענדיג קיין קאפלאנד.

*

אנטיסעמיטיזם.

— אין איינער פון די ווארשעווער ביליגע קיכען פון דער אלגעמיינע צדקה הברה. האבען פערלאנגט די קריסטען, וועלכע קומען אהין עסען, אז מען זאל נישט צולאזען יודען צום אלגעמיינעם טיש, ווייל די שמוציגקייט פון די יודען, האבען זיי געזאגט, פערשלאגט זיי דעם אפעטיט צום עסען. די ארמיניסטראציע פון די קיכען האט ערקענט דעם פערלאנג פאר ריכטיג און האט אבגעטהיילט א בעזונדער צימער פאר די יודישע געסט.

*

נעקראלאג.

— אין ב א ן (דייטשלאנד) איז געשטארבען דער געוועזענער מעמלער ראבינער און בעקאנטער חובב-ציון דר. ר י ל ף.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

די קאמיסיאן געגען דזומע איז מודיע, אז דעם 29, 30 און 31-טען אויגוסט זענען אין אדעס 6 מענשען קראנק געווארען אויף דזומע. כדי צו פערהיטען די פערברייטונג פון דער קראנקהייט, האט מען פארגענומען פאלגענדע מיטלען: אין אלע אויעזדען, וועלכע ליגען ביי'ם שווארצען ים, האבען אנגעהויבען ארבייטען סאניטארנע קאמיסיעס. אויסערדעם האט מען פערשטארקט די מעדיצינישע אויפזיכט אין די ערטער, וועלבע שטעהען אין האנדעלספערבינדונג מיט אדעס. עס ווערט אויך שטרענג אכטונג געגעבען אויף די געזונדהייט פון די פאסאזשירען אויף די שיפען, וועלכע געהען אב פון אדעס אין אנדערע רוסישע פארטען.

אויף איין קווארטיר.

(ענדע).

— ווייסט, וועמען איך האב דא נעכטען געזעהן? האט פיינער געזאגט.

גוטמאן האט אויפגעהויבען די אויגען אויף איהם און האט זיי אראבגעלאזט. קענטיג, האט איהם נישט אינטערעסירט, וואס פיינער רעדט. ער האט ארויסגענומען פון דער בוזעם-קעשענע די קארטע און האט גענומען קוקען.

— וויז די קארטע א מינוט, — האט פיינער געזאגט. גוטמאן האט זי איהם דערלאנגט און האט פערביסען די הינטערשטע ליפ. פיינער האט גענומען די קארטע פאר די אויגען, אפאר אויגען האבען אויף איהם געקוקט זיכער. די הענד האבען זיך געהאלטען אין בעוועגען. גוטמאן האט אויף איהם געקוקט מיט בעאבאכטונג. פיינער האט זיך ווידער געפיהלט צורודערט. „איך פערשטעה נישט, איך פערשטעה גאר נישט!" איז איהם דורך דורכ'ן מח די נעכטיגע פראזען. די קארטע איז איהם ארויסגעפאלען פון דער האנד, גוטמאן האט זי אויפגעהויבען, איינגעוויקעלט אין פאפיר און אריינגעלעגט אין טאש.

— קום! — האט פיינער געזאגט.

— צו וואס געהן? — האט גוטמאן געענטפערט רוהיג.

עס איז געווען שטיל. די זון איז געשטאנען איבער'ן וואלד. א זשאבע איז דורכגעשפרונגען, גוטמאן האט זיך דערשראקען און האט א ציטער געגעבען.

פיינער האט זיך אנגערופען:

— דו ווייסט וועמען איך האב דא נעכטען געזעהן? טרעף! דו ווייסט... ער האט איהם שטרענג געקוקט אין די אויגען אריין.

— וועמען ?

— זי. — ער האט איהם אנגעוויזען מיט דער האנד אויף גוטמאן'ס בוזעם־קעשענע. גוטמאן האט זיך געזעצט. פערשטעלט מיט דער האנד די אויגען פאר די שטראהלען, און האט געזאגט מיט שפאט שמייכעלדיג:

— דו זאגסט ליגענד. דו קענסט זי נישט.

— איך קען זי! — פיינער האט מא־נע געשמייכעלט.

— נו.. האט זיך גוטמאן געבעטען, — זאג נישט קיין ליגענד. דו קענסט נישט.

— ווילסט? וועל איך זי דיר היינט ווייזען.

גוטמאן האט געטראכט א ווייל און געענפערט ענטשלאסען:

— ווייז!

אז זיי זענען צוגעקומען צו דער סטאנציע, האט ביי פיינער'ן דאס הארץ געקלאפט. ביי איהם איז געווען א געפיהל, ווי ער זאל עמיצען פיהרען צו איין אונגליק. ער האט זי בעמערקט פון דער ווייטען, זי איז געזעסען און געקוקט אויף זיי. גוטמאן איז געגאנגען שנעל, די טריט זיינע זענען געווען גיכערע ווי געוועהנליך. פיינער האט אראבגעלאזט די אויגען, ווען זיי זענען דורכגעגאנגען די שאפע.

— האסט געזעהן? — האט ער געפרעגט גוטמאנען.

— וואו? —

— נו דארט, — ער האט איהם געשטופט ביי דער האנד...

זיי האבען זיך געדרעהט עטליכע מאל ארויף און אראב און האבען גאר נישט גערעדט צווישען זיך. פיינער האט גאר נישט פערשטאנען, וואס ס'טהוט זיך. ער האט געקוקט אויף מערב זייט און געוואלט דארט עפּיס געפינען, און איהם האט זיך דערמאנט די גרויסע, רוישענדינע שטאדט, וואס ליגט אונטער'ן וואלד. און אז דער צוג איז צוגעקומען האט ער זיך דערפרעהט און האט געאיילט צו נעהמען בילעטען.

פיינער האט זיך געשטעלט ביי'ם פענסטער און האט עפּיס מורא געהאט צו קוקען זיין חבר אין פנים אריין. גוטמאן האט געשוויגען. אין דרויסען איז די נאכט צוגעפאלען. וואלקען האבען בעצויגען דעם הימעל און א טראפ רעגען האט א קאפ געגעבען אויפ'ן פנים. ער האט דערפיהלט איבער זיין ארעם א האנד, וואס האט ארויסגעווארפען צוריסענע שטיקליך טאוועל. איין שטיקיל איז פארביי גלייך פאר פיינע־ר'ס אויגען און ער האט דערקאנט אויף איהם א בעקאנטען ארעם. דערנאך איז אלץ פערשוואונדען, און עטליכע פונקען זענען דורכגעפלויגען.

ער האט זיך אויסגעדרעהט. גוטמאן איז געזעסען מיט פערלענטע הענד און האט געקוקט אויף דער ערד.

— דו האסט צעריסען די קארטע? — האט פיינער געפרענט, פערקרומענדיג ליפען אויף א שמייכעל — דו ביזט א מאדנער מענש. פאר וואס האסט דו צוריסען?

גוטמאן האט געענטפערט שטיל:

— וואס, א מיידיל ווי אלע. — נאך וואס טויג זי מיר...

— נאר פון וואנען האסט דו די קארטע בעקומען? איך האב געמיינט... פיינער האט נישט געקענט ענדיגען... אין האלז איז עפּיס צוגעקומען און האט געשטיקט.

גוטמאן האט געשמייכעלט, עפּיס מאדנע פערצויגען די ליפען און געזאגט:

— דאס האב איך געפונען. איך בין געגאנגען אויף דער גאס, איז דאס געלעגען.

איך האב מיך טועה געווען.

אויפ'ן הימעל זענען די וואלקען געדיכטער געווארען. פיינער האט ארויסגעבויגען דעם קאפ אין דער פינסטערניש אריין, און האט געוואלט פערלירען זיך אין זיינע געדאנקען. אין מח ביי איהם איז געווען שטיל, ווי אויף א בית־עלמין... נאר פלוצלינג איז איהם געקומען אין קאפ אריין דאס יונגיל, וואס האט געוויינט און געקוקט אויפ'ן הימעל, פון וועלכען גוטמאן האט איהם אמאל ביי נאכט דערצעהלט, ער האט זיך איצט אזוי קלאר פארגעשטעלט דאס יונגיל אין א צוריסענע קאפאטע, איינגערוסט, ווי ער שטעהט אנגעלעהנט אויף דער וואנד, און ער האט זיך טיעף פערטראכט.

V.

אין ענגען צימער איז געווען פינטסער, אויף די שויבען איז געלעגען די שווארצע נאכט. אויף די דעכער ארום האט געקלאפט דער רעגען. דער ווינד האט געבלאזען דורך א האלב אויסגעהאקטע שויב, און אויפ'ן פענסטער האבען גערוישט די צושיטע בלעטער. ביידע זענען געלעגען שטיל, אבגערוקט איינער פון אנדערען, און האבען געשוויגען. גוטמאן האט געקוקט אויפ'ן פענסטער און האט זיך פארגעשטעלט ווי איבער'ן הימעל ציהט זיך איצט איין שווארצע חמארע, וואס האט קיין אנהויב און קיין סוף נישט. און ער האט זיך דערמאנט אמאל א ניסן טאג פון זיין קינדהייט, ווי ער איז געשטאנען אויפ'ן שול־הויף און האט געקוקט צום עק הימעל, ווארטענדיג אויפ'ן לעצטען וואלקען, וואס וועט פון דארט אויפגעהן. איצט האט זיך איהם געדאכט, אז אזעלכע שווערע חמארעס ציהען זיך איבער זיין קאפ און ער ליגט זיך רוהיג, שטיל און מישט זיך נישט אריין, ווי נישט איהם וואלט עס אנגעגאנגען. נאר אין דער שווערער חמארע האט עפּיס אויפגעבליצט א געדאנק, און אין מח זיינעם איז ליכטיג געווארען. זיינע געדאנקען האט גוטמאן ליעב געהאט, ער האט זי געקאנט צעהלען און האט זיי זעלטען אמאל עמיצין געזאגט. איצט אבער האט דער געדאנק איהם געדריקט, און איהם איז שווער געווען איינצוהאלטען איהם.

— פיינער, דו שלאפסט? האט ער געפרעגט נישט דרייסט.

— ניין. ווילסט עפּיס? — פיינער האט זיך צו איהם אויסגעדרעהט מיט'ן פנים.

— הער. וואס וואלט געווען, אז מענשען וואלטען נישט געהאט קיין אויגען? דו האסט עפּיס געלעזען וועגען דעם?

— איך האב עפּיס געלעזען. — פיינער'ן האבען גוטמאנ'ס רייד עפּיס געשראקען.

— דו האסט געלעזען? נו, שטעל דיר פא־... מיר וואלטען גאר נישט געזעהן, קיין מענש וואלט נישט געזעהן דעם צווייטען. עס וואלט פינסטער געווען... וואס וואלט געווען, ווען מען וואלט צופעליג געטראפען אויף א פרעמדע האנד? שטעל דיר פאר...

— וואס — האט פיינער געענפערט דערשראקען.

— מיט וואס פאר א פרייד וואלט מען געדריקט די האנד! מיט וואס פאר א פרייד! פערשטעהסט?

— איך שרעק מיך. איך פערשטעה גאר נישט. ווייסט, איך האב דיך מקנא געווען. לאז שלאפען...

ה. ד. נאמבערג.

נייע ביכער.

אויב בלתי מתנקם. מאת א. נ. ליעסקאוו תרגום י״ש לאקשין, גראיעווא תרס״ג. 23 עמודים,

אות ברית, תולדות המילה בישראל מימי אברהם אבינו עד היום הזה מאת ד״ר שמואל בן צבי הכהן, הוצאת י״ש פוכס, קראקא תרס״ג. 230 עמודים.

דער לאנדארבייטער. לוח פאר קאלאָניסטען און גארטנער רעדאקטירט פון אגראנאם מ. וועלער. צווייטער יאהרגאנג. ווילנא תרס״ב. בדפוס פיראזשניקאוו. 267 זייטען.

האָשׁכּוֹל. מאסף ספרותי ומדעי, נערך ע״י ד״ר עזריאל גינציג, כרך רביעי. קראקא תרס״ב בדפוס יוסף פישער, 296 עמודים.

יצחק יעקב ווייסבערג: על אדות הבאורים ברדיטשוב. 8 עמודים.

שלום אש: ספורים, ורשה. תרס״ב. דפוס האלטער. 155 עמודים.

Ф. Гецъ: Объ отношенiи Вл. Соловьева къ еврейскому вопросу. II. изд. Москва, 1902. 44 стр.

בריעפקאסטען דער אדמיניסטראציאָן.

נ׳ 4089 — לאדז: אייער אָנענט האָט פאַר אייך נאָך נישט ערנייערט.

נ׳ 2016 — זשמערינקא: עס קומט פיר איינבאנד 30 ק״פ.

נ׳ 2374 — קייעוו; נ׳ 2116 — אומאן: קומט פון אייך נאָך צו 50 ק׳.

נ׳ 4396 — קוזניעצק: פיר דער III ראטע — 1 ר׳.

נ׳ 2847 — פאסטאוו: די העפטען געפינען זיך; יעדעס העפט 30 ק׳.

נ׳ 4848 — בערדיטשעוו: איהר האָט א טעות: ביי אונז זענען די אבאָנענטען נישט איינגעטהיילט אין ששי־ניקעס און איינם—פאר—אחרון־ניקעס: מיר שיקען די בלעטער צו אלעמען גלייך, נישט איינעם פריהער איינעם שפעטער.

נ׳ 2283 — שקלאוו: די וועלטנעשיכטע האבען מיר אייך געשיקט.

ה׳ מ. ר. קוטנא: פרעגט אָן אין דער צייטונג וואו די מודעה איז געדרוקט.

נ׳ 5547 — לובלין: ווי מיר האבען ערפאהרען איז פון יק״א די עמיגראציאָן נאך ארגענטינא אויף א קורצע צייט אויפגעהאלטען; ווענדעט זיך אן הערן ד. פיינבערג פעטערסבורג זאמיאטין פערעאולאָק נ׳ 4.

נ ד ב ו ת:

(דורך דער אדמיניסטראציאָן „דער יוד" קראקוי).

פיר דעם יודישען נאציאָנאַל־פאָנד

	ק׳, ר׳.
נאסף על משתה הנשואין אצל ה׳ פערצעס ע״י ה״ה וועלטמאן וקראמער	1 50
נאסף ע״י ה׳ אליעזר גאנצווייך	— 45
ה׳ ש. בראמבערג בעלותו לתורה וקרא לבתו שם בישראל—לאה, נדב	1 —
על משתה הנשואין של ה׳ מ׳ בידערמאן נאסף ע״י ה׳ ש. לעווין	1 40
נאסף ע״י ד. א.	2 —
לאות כבוד להחזן מר ניסן ספיוואק מברדיטשוב נאסף ע״י ה׳ ברוך בלאנק על הנשף שנערך בליפקאני לטובת הת״ת מאנשים שונים	7 50
ע״י ה׳ פאסוואלסקי מה שנאסף על ב״מ אצל ה׳ מ. לעווינסאן בסעוואסטאפאל	3 05
כשהכנים ת׳ דוב פאראקשיק את בנו בבשא״א נדבו הקרואים	3 25
על סעודת ברית מילה אצל ה׳ יהודא ליב קראנהויז נאסף	5 —
ה׳ זרח פלאם—דובאָסארי	— 50
ה׳ י. ווארנאוויצקי מברך את ה׳ שפירא לחתונתו	— 77
ע״י ה׳ ברוך טאשקער נאסף על חתונת ה׳ פייבוש טאשקער מאנשים שונים ובדויאלאשיץ	1 95
על הנשף בבית ה זלינ וואקסמאן נאסף מאנשים שונים	5 70
בבית ה׳ פישלעבער בהכניסו את בנו בבשא״א נאסף	— 70
ביום שנתיסדה בסקערנעוויץ האגודה „חברת ציון" נדבו מיסדיה וחבריה	4 18
ה׳ בערלייב אראן מברך את העלמה מיפה לחתונתה	— 50
ה׳ ז. קרופפ מברך את העלמה אראנאוו לחתונתה	— 45
ה״ה קעלם, אישימיני וקרופפ מברכים את ה׳ געלפאנד לחתונתו	— 70
ע״י ה׳ בן־ציון אראן נאסף על חתונת מגידזאהן	— 48
בברכת ציון מברכים ה״ה קרופפ, געלפאנד, ראבינאוויץ, מערקין, טייטעלבוים, שמושקאוויץ ועוד את רבם ר׳ רפאל ישראל ליום התונת בנו ומנדבים	1 50
ע״י ה״ה נחמן ריבקין ויוסף רפאל סגל נאסף על התונת ה׳ נ״ה סאסנאוויק מאנשים שונים	3 73
על סעודת האירושין של ה׳ נח לערנער נאסף ע״י ה״ה באנדאר וראזמאן מאנשים שונים	2 25
על חתונת בתו של ה׳ ישראל לובערשקע נאסף ע״י ה״ה שאול דוב ראבינאוויץ ופנחס אוטעווסקע מאנשים שונים	11 —
ה׳ חיים ראגאזינסקי מברך את ה׳ א. שליענער ולאה ניטיל קהיים להתונתם	1 —
ה׳ מ״ש מינטליאק מברך את ב״א ל״נ וקהיים לחתונתה	— 50
על התונת ה׳ אנשיל שליענער ולאה ניטיל וקהיים נאסף	1 —
ה׳ מתתיהו שלמה מינטליאק מברך את יוסף בערמאן ורייזיל עלין לחתונתם	— 50
ע״י אנודת שבת אחים ציונים בראוונע נאסף 1,60 רו״כ; אברהם נימעראווסקי על יאהרצייט 50 ק׳ אהרן סמיליאנסקי ביום חתונתו 50 ק׳.	2 60
	65 16

בס״ה 773,88 ר׳; 40,08 קראָנען; 57,99 פראנק.

לטובת הנשרפים דעיר זאנגער־הדש:

נאסף ע״י ה׳ משה באבין מוויאטקע נדבות שונות 7 ר׳

לטובת הנשרפים בעיר באברויסק.

ע״י אנודת שבת אחים ציונים בראוונא (אברהם נימעראווסקי 50 ק׳ מרדכי חמעלניצקי, יעקב קאטלארעווסקי, נחמן שליאנסקי כ״א 30 ק׳ ישראל סמיליאנסקי, מענדל שמוליאקאווסקי, ישראל יאנאווסקי, מיכל לואקאווסקי כ״א 25 ק׳; דוב קאמינעצקי, אברהם נאלדוערג, מאיר דאשעווסקי כ״א 20 ק׳; דוד בערקאוויטש 15 ק׳, נחום פלעטנער 15 ק׳. 3,80 רו״כ.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Redacteur M. Berkowicz. Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer in Krakau.

אין אמ'עריקא איז צו אבאָנירען דעם „יוד“ אין „די יודישע פאַמיליע“ אוין אללע אויכנאבען אחיאסף'ס
ביי: S. Kantorowitz New-Jork 4 Rutgerstr. 4

נייעס !

יעצט ערשיענעי די ריכטיגע בילד פון דר. הערצל גרויסען פארמאַט פּראַכטפאַללע ארבייט פרייז מיט מיט פּאָרטאָ בלאָז 25 קאפּ.

5 בילדער 1 רו"כ

פיר הענדלער און חברות ראבאַט.

(צו יעדעס בילד איז צו געקלעפּט א מארקע פּון נאציאנאל פּאָנד).

אדרעססע

Книжная и картинная торговля
Я. К. ЛИДСКАГО
Варшава, Налевки 38. 606

אנזיכטס־פּאָסט קאַרטען

מיט בילדער פּון פּאלעסטינא
אונר קאָלאָניעס 12 פּערשיעדענע
אנזיכטען פיינע ארבייט.
פרייז פּיר קאָרטע 5 קאָפּ.
12 קארטען בלאָז 50 קאָפּ.
פּאָרטאָ פריי. מיט א נאָכנאהמע
595 60 קאָפּ.
אדרעססע
Книжная нк аршинная торговль
Я. К. ЛИДСКАГО
Варшава, Налевки 38.

פאנאמא זייף!!
„A B R U S S“

צו וואשען דאַמסקע און מענזקע גארדעראָבען. רייניגט אלערליי פּלעקען. הויפּט פערקויף אין אפּ־טעקען סקלאד:

607 J. Prutman

אין ווארשוי לעשנא נו' 97.

זכרון 608

כל איש יחזק ע"י חליפת מכתבים בשפ"ע הפרופיססור לחכמת המנימונקה, חבר האקדמיה הפריזית, מורה חכמת חזוק הזכרון זה ט"ו שנה ש. פּיינשטיין.

הפרוספּקטים ישולח לכל דורש הנם.

Одесса, Главное бюро укрѣпленія памяти, Коблевская с. д. No. 191 Профессору мнемоники С. Файнштену.

אתרוגי ארץ־ישראל

איז ביי מיר צו בעקומען און דער פּעדדיענסט דערפון וועט געהן נור אויף ציוני־סטישע צוועקען אויף פראָווינץ ווערט ארויסגע־שיקט פער נאכנאהמע געגען 30 ק' אויף יעדע שטיק האנדגעלד.

621 מ. בארנשטיין

גריזיבאָוו 10, אין הערינגהאנדעל.

ФАБРИКА и СКЛАДЪ
Морскихъ Раковинъ

въ очищенномъ и шлифо-ваннромъ видѣ

Изготовленіе изъ бронзы и Раковинъ

Письменныя, галантерейныя туалетныя и роскошныя вещи. 579

А также отливаніе по моделямъ всѣхъ металловъ.

Адрес: **В. А. ТРАЙНИНУ**
Варшава, Налевки 35.

ווער עס וויל האָבען אַ געזונטען מאָגען זאָל קומען צו מיר מיטאָגעי ווער עס וויל האָבען פּרישע עסען זאָל מיין אַדרעסע נייטש פּערגעסען ל. לעווין גענשא 18, פּארטער.
581

לבעלי בריתי לזכרון תמיד !!!

אדריסתי היא רק בת ג' מלים:
Я. Нейдичъ Варшава.
פראספּעקט ישולח חנם לכל דורש

יעדער וועלכער וויל בעקומען פרישע שמאקהאפטע היימישע מיטאגען צו מעסיגע פרייזען קען עס בעקומען ביי

י. ה. פאזשעס, ווארשא

דזיקא 11, וו. 13 1־טער שטאק.
573

אין דער נייער

לייה־ביבליאָטהעק

פּון פּערלאַג „פּראָגרעס“

איז צו בעקומען צום לעזען די בעסטע און וויכטיגסטע ביכער אין פּערשיעדענע שפראכען צו מעסיגע פרייזען און ראיעלע בעהאנדלונג.

563 אדרעס:

בוכהאנדלונג י. לודסקי, נא־לעווקי 38, וו. 27 2־טען הויף

כרטים הפּאסט עם ציורים!

די דרוקערייי פּון ג. פּלאטעק, ווארשוי, דלונא שטראסע נו' 19 עמפּפּיעהלט אין גאַנץ גרויסען אויס־וואהל אַנזיכטס־קארטען (פּאָסט־קארטען) ווי: רוסישע און יודישע שרייבער, אַרטיסטען, בעריהמטע מענ־נער, לאַנדשאַפּטען, בלומען, טהירע א. ז. וו. — צור פרייז פּון 1 ר' ביז 10 ר' פער 100! שטיק. — פּערזאנד אויף דער פראַווינץ אויך פער נאכנאהמע.
630

Имѣющій званія домашнюю учителя иригоповляетъ въ гимназіи, реальныя и коммерческія училища и къ экзамену на вольноопредѣляющаюся.
Адресъ: М. Грейнецъ, Желѣзная улица 39, кв. 19.
Posiadający patent nauczyciela domowego przygotawia do gimnazyum, szkół realnych i handlowych oraz na patent ochotnika wojskowego
Adres: M. Grejniec Żelazna 39, 19

עס ווערט געזוכט א דאקטאר !

היות, ווי דער דאָקטאָר וואָס האָט געפּ־אַקטיקירט אין אונזער שטאָדט 4 יאהר און האָט נעהאָט זעהר פיעל פּראַקטיקע פּערלאָזט יעצט צוליעב געוויסע אורזאכען אונזער שטאָדט קארטוז־בערעזע, פּאָדערן מיר א דאָקטאָר, וועלכער האָט שוין אַ געוויסע צייט פּראַק־טיקירט, צו ווענדען זיך לויט פּאָל־גענדען אַדרעס:

Картузъ-Береза Гродн. губ.
Въ Мѣщанскую Управу.

דר. מ. גאָטטליעב

אָרדינאַטאָר דער קייזערליכען אוני־ווערסיטעט־קליניק
ווארשא. קאַרמעליצקא 4. 471

מאַרגוליעס אונד טוגענדרייך

ווארשא, חלאדנא נומר 2.
(Маргулисъ и Тугендрейхъ, Варшава, Холодная 2)

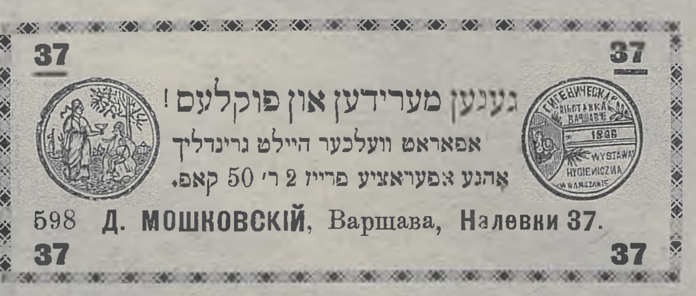
הויפּטלאַגער דער אנילין־פּארבענפּאבריק

שניעכאָווסקי און האַרדליצקא
אין זגיערז

עספּפּיהלט:

אנילינפּארבען דירעקטציהענד אויף בוימוואָללע, האַלבוואָללע, וואָללע אונד זיידע אין דערזעלבען קוואליטעט ווי אויסלאַנדישע פּאַרבען, זעהר קאָנצענטרירט.
588

פערקויף אנגרא אונד דעטאיל.

שפּיגעל־פּאבריק
ל. אידעלזאָהן, ווארשא

ביעליאנסקא נו' 1

עמפּפעהלט זיין גראָססעס לאַגער פאָן שפּיגעל, שפּיגעל־גלאָס, טרוימאָס אין דעטאַיל אונד ענגרא.
466

געזעלשאפט „כרמל“ ווארשא

אבטהיילונג אין אדעססא.

נאטירליכער וויין און קאניאק פון די יודישע קאלאניעס

וועלכע ווערען אויסגעארבייט אין די וויינקעלערען פון

באראן ראטהשילד אין ארץ ישראל

Марка утв. правительствомъ

אלע וויינען און קאניאקען פון „כרמל“ (אויסער ווערמוטה) זענען כשר אויף פסח און עס איז אבגעשיידט פון זיי תרומות און מעשרות כדין וכדת.

כדי צו בעווארענען כרמל-וויין און קאניאקען פון נאכגעפעלשטע, פערקויפען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פלעשער פערזיגעלט מיט אונזערע סטעמפעל און פערקניפט מיט דער פלאמבע פון „כרמל“.

Золот. медаль Парижъ 1900.

Russie. Varsovie: Société „Carmel“ rue Nalewki. Odessa: Société „Carmel“ Rue Richelieu.	**Egypte.** Alexandria: Nessler
France. Paris: „Vins de Palestine“ 68 Rue Bondy.	**Amerique.** New-York: Carmel Wine Co. 311 Fift. str. 357—359 Grand. str.
Allemagne. Berlin: Gsll. „Palaestina“ St. Wolfgangs Str.	**Danemark.** Copenhague Société „Karmel“ Adolph Steensallee 5.
Autriche. „Vienne: Gsll. Karmel“ II Taborstr.	**Bulgarie.** Sofia, Société „Carmel“ Tscherweni Rak.
Angleterre London: Palestine Wine Co. 11 Bevis Marks	**Palestine.** Jaffa, Sté des Vignerons rue Boustros. Jerusalem, Sté des Vignerons rue Jaffa.

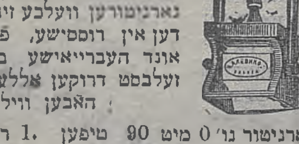
Этикетъ утв. правительстомъ.

אונזערע וויינען און קאניאקען איז צו בעקומען אין אלע גרויסע וויינהאנדלונגען אין גאנץ רוסלאנד. 627

הויז דרוקערייא

יעדערמאן איזט אים שטאנדע מיט מייגער טיפען-דרוקערייא גארניטורען וועלכע זינד פארהאנדען אין רוססישע, פראנצעזישע אונד העברייאישע בוכשטאבען, זעלבסט דרוקען אללעס וואס ער האבען וויל:

גארניטור נו׳ 0 מיט 90 טיפען 1. ר״ז	גארניטור נו׳ 3 מיט 480 טיפען 4,75 ר״ז
„ 1 „ 160 „ 2. „	„ 4 „ 700 „ 6,00 „
„ 2 „ 290 „ 3.50 „	„ 4a „ 1000 „ 10.— „

צו בעציהען אוים דיא שטעמפעל אונד טיפען-פאבריקען

И. А. ЛЕВИНСОНЪ
Одесса, Канатная 12.

J. LEWINSON
Wien, I. Adlergasse 12.

פרייזקוראנטע ווערדען פערזענדעט נאך ערהאלט איינער פאסטמארקע 7 קאפ׳.

אגענטען ווערדען איבעראל געזוכט.

בהוצאת בית מסחר הספרים של האחים בלעטניצקי באדעסא

איז ערשיענען פון דרוק א נייע פיעל פערבעסערטע און פערמעהרטע פאלקאמענע אויסגאבע

קארטא פאלעסטינא פון י. י. לינעצקי

דיזע קארטא ענטהאלט: אלע שטעדט, שטעדטליך, קאלאניען, מיט אלע נייעסטע קאלאניען, טייכען, טייכליך בארץ הקדושה, א. ז. וו. די קארטא איז פראכטפאלל געדרוקט אין 8 שענע פארבען, די גרויס איז: 1 ארשין די לענג, ¾ ארשין די ברייט. פרייז מיט פארטא 40 קאפ. לסוחרים ראבאט. וועניגער פון 5 קארטעס ווערען מיט קיין נאכנאהמע ניט געשיקט. ביז 2 רובל קען מען שיקען מיט פאסטמארקען. אדרעס: 610

Въ книжный магазинъ Братьевъ Блетницкихъ въ Одессѣ.

כירורגישע אנשטאלט

ווארשא, מוראנאווסקא נו׳ 3.

אין דער ניי געעפענטער כירורגישער אנשטאלט אין ווארשא (מוראנאווסקא נו׳ 3) ווערען אננענומען קראנקע אויף פערשיעדענע אפעראציאנען.

פרייז פער בעט, טעגליך, מיט טיש און ערצטליכער בעהאנדלונג פון 1,50 ר׳ אן, בעזונדערע צימער פון 2,50 ר׳ אן טעגליך. די אפעראציאנען ווערען אויסגעפיהרט דורך

דר. סאלאוויציק.

587

אין קורארט מעראן

קענען יודען איינשטעהן ביי יהושע סאנדאמירסקי פון קרעמענטשוג, וועלכער האט זעהר שענע צימערן מיט באלקאנען און מיט עלעקטרישער בעלייכטונג און בעהאנדעלט זעהר פריינדליך און נעמט בילינע פרייזע.

אדרעסע: G. Sandomirsky, Kurort Meran, Villa Friedrich